
Meesterstuk

Naam: Etienne Kruijen (studentnummer:1405309)
Leerroute: Gedragsspecialist
Jaar: 2010-2011
Begeleid door: Dhr. Charles Vandalon

Meesterstuk in het kader van de opleiding Master SEN
Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg Sittard

Voorwoord

Bij aanvang van de opleiding Master SEN richting gedragsspecialist aan Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg te Sittard, stapte ik een wereld binnen van kennisblokken, synthese bijeenkomsten, Leer en Onderzoekslijn (LOL) bijeenkomsten, "critical friends", Dublin descriptoren en nog veel meer. Het was niet altijd even gemakkelijk, maar toch kijk ik met een voldaan gevoel terug op deze leerzame periode. De opleidingsavonden zorgden keer op keer voor veel energie. De interessante onderwerpen, aangeboden in afwisselende werkvormen, lieten de avonden voorbij vliegen.

Het onderzoek, zoals beschreven in dit document, is uitgevoerd in het kader van bovengenoemde Master opleiding en heeft betrekking op basisschool St. Gertrudis te Jabeek, de school waar ik zelf werkzaam ben als groepsleerkracht. De onderzoeksvraag betrof het in kaart brengen van voorwaarden die voor het team nodig zijn om tot Passend Onderwijs te komen binnen de reeds vermelde basisschool. Het leek op het eerste oog een gemakkelijke vraag, maar gaandeweg heb ik enkele zware hobbels gekend. Soms had ik twijfels of ik het wel zou redden om in één jaar mijn Master te behalen, naast een gezin en een baan. Gelukkig heb ik veel steun gevonden bij mijn "critical friends" die, net als ik, hun studie binnen een jaar wilden afronden, bij mijn leer- en onderzoeksbegeleider dhr. Vandalon, die niet alleen feedback maar ook "feed forward" gaf en natuurlijk bij mijn gezin.

Tevens een woord van dank aan mijn zusje Juliëtte die altijd als vraagbaak voor me klaar stond en die mijn werk vele malen heeft doorgelezen om te kijken of het als buitenstaander ook begrijpelijk en leesbaar was.

Etienne Kruijen
Nieuwstadt, juni 2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave.....	3
1 Inleiding	4
2 Vraagstelling onderzoek.....	5
3 Verantwoording van de vraagstelling	7
3.1 Operationalisatie vraagstelling	7
3.2 Nieuwswaarde en belang van het onderzoek.....	7
3.3 Praktische en maatschappelijke relevantie.....	7
3.4 Theoretische relevantie	8
3.5 Optimale opbrengst	9
4 Onderzoeksstrategie en theoretisch kader.....	10
4.1 Onderzoeksfunctie en onderzoeksstrategie	10
4.2 Theoretisch kader en conceptueel model	10
4.2.1 Passend Onderwijs.....	11
4.2.2 'Kind op de gang' verzorgd door Algemene Vereniging Schoolleiders	11
4.2.3 1-zorgroute.....	12
4.2.4 Handelingsgericht werken	12
4.2.5 Inclusief Onderwijs	13
4.2.6 Inclusie en visie op inclusie	13
4.3 Toelichting op de keuzes en vooronderstellingen	14
5 Methode	16
5.1 Doelgroep van het onderzoek.....	16
5.2 Onderzoeksvraag en deelvragen.....	16
5.3 Onderzoeksplanning	16
5.4 Gegevensoverzicht en materiaalverzameling (dataverzameling)	17
5.5 Analyse van de gegevens (data-analyse).....	19
5.6 Resultaten van het onderzoek per deelvraag.....	20
5.7 Interpretatie van de resultaten.....	29
6 Conclusies en aanbevelingen	31
6.1 Conclusies	31
6.2 Aanbevelingen	32
6.3 Mogelijk vervolgonderzoek	33
7 Discussie en reflectie	34
7.1 Reflecties op het eigen leerproces.....	34
7.2 Discussie onderzoek	35
Samenvatting.....	37
Literatuurlijst	39
Bijlage.....	41

1 Inleiding

Het lijkt misschien een vreemde manier om deze inleiding mee te beginnen, maar ik ben dol op koken en bakken. Ik vind het heerlijk om een recept ter hand te nemen en vervolgens een proces te starten waarbij het in de juiste hoeveelheid samenvoegen van ingrediënten uiteindelijk een heerlijk gerecht oplevert, waarmee ik anderen en mezelf een plezier doe. Nadat het eindresultaat als succesvol is ervaren, trek ik meestal de spreekwoordelijke stoute schoenen aan, hetgeen leidt tot experimenteren, ofwel onderzoekend leren, om tot een nog beter resultaat te komen. Aan het begin van de opleiding heb ik de hoop en verwachting uitgesproken dat de opleiding mij in staat zou stellen om het leerproces dat ik bij het koken en bakken regelmatig doorloop, ook op andere gebieden in praktijk te brengen om te komen tot succesvolle eindresultaten voor zowel mij als mijn omgeving.

Bij de zoektocht naar een geschikt onderwerp ten behoeve van het onderzoek in het kader van mijn studie tot gedragsspecialist, heb ik gestreefd naar een onderwerp dat:

- zou aansluiten bij mijn huidige werkomgeving binnen basisschool St. Gertrudis,
- toegevoegde waarde zou hebben voor het team waarvan ik deel uit maak,
- me in de gelegenheid zou stellen om te leren onderzoeken en onderzoekend te leren.

Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in het doen van onderzoek naar de voorwaarden die nodig zijn voor het genoemde team om te komen tot Passend Onderwijs. Het Ministerie van Onderwijs verplicht scholen immers vanaf 2012 tot het bieden van Passend Onderwijs. Zoals zal blijken uit de volgende hoofdstukken, vergt dit een aanpassing van zowel leerkrachten, leerlingen en ouders.

Onderstaande leeswijzer geeft beknopt weer wat de lezer kan verwachten en hoe dit document is opgebouwd.

In hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksvraag, die als startpunt heeft gediend voor het verdere onderzoek, beschreven en in meer detail toegelicht. Vervolgens bevat hoofdstuk 3 de verantwoording van de vraagstelling. Hierbij komen zaken als het belang van het onderzoek, de praktische, maatschappelijke en theoretische relevantie aan de orde en zal een uitspraak worden gedaan over de verwachte opbrengst van het onderzoek. In hoofdstuk 4 is terug te vinden welke onderzoeksstrategie is gebruikt en wordt een relatie gelegd naar de bestaande literatuur die betrekking heeft op de aspecten uit de onderzoeksvraag. Hoofdstuk 5 beschrijft de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd en hoe de gegevens zijn verzameld en geanalyseerd. Uiteraard bevat dit hoofdstuk ook alle relevante resultaten. De cirkel is rond nadat in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen zijn opgenomen die het antwoord vormen op de in hoofdstuk 2 beschreven onderzoeksvraag. De inhoud van hoofdstuk 7 gaat in op reflectie, vooral met betrekking tot het leerproces. Tot slot bevat dit document nog een beknopte samenvatting, een literatuurlijst met de geraadpleegde literatuur en een bijlage waarin de details van het onderzoek zijn terug te vinden.

Boven aan elk hoofdstuk is een pictogram zichtbaar waarop een afbeelding te zien is. Dit geeft die het proces dat doorlopen is weer.

De lezer heeft de vrijheid om er een eigen interpretatie aan te geven.

2 Vraagstelling onderzoek

Omdat de invoering van Passend Onderwijs in 2012 een verplichting is vanuit het Ministerie van OCW, dienen scholen een nieuwe weg in te slaan met Passend Onderwijs als einddoel. De school wil uiteraard zo goed mogelijk inzichtelijk krijgen wat dit van het team vergt, wat er gedaan moet worden en welke zaken mogelijk tegenaan gelopen zal worden. Dit is een mooie gelegenheid om als aankomend gedragsspecialist een bijdrage te leveren aan het in gang zetten van de invoering van Passend Onderwijs.

De definitie Passend Onderwijs in Nederland is als volgt:

Een organisatorische en / of onderwijskundige setting (lokaal / regionaal) waarbij gezamenlijke schoolbesturen hun onderwijsbeleid zo hebben ingericht dat er voor alle leerlingen in die lokale / regionale situatie een Passend Onderwijsarrangement is (Henk Keesenberg, 2009).

Een ogenschijnlijk eenvoudige definitie maar in de praktijk vraagt dit om een behoorlijke aanpassing van de hele school, zowel van het team, als van de leerlingen en hun ouders.

Naast bovenstaande definitie is over Passend Onderwijs al het nodige geschreven. Passend Onderwijs is de nieuwe term die de Nederlandse overheid in 2007 heeft gegeven aan het nieuwe basisonderwijs. Het gaat om een set van beleidsmaatregelen die scholen in staat stelt, samen met andere instanties, zorg en onderwijs dicht bij huis te bieden aan alle kinderen in de basisschoolleeftijd. Scholen moeten dus voor iedere leerling onderwijs aanbieden dat bij het kind past. Indien dit volgens de betreffende school niet kan, om welke reden dan ook, moet de school mee zoeken naar een passende andere school. Dit traject moet binnen 6 weken na aanmelding voltooid zijn.

Er is binnen de groep leerkrachten voldoende draagvlak, mede als gevolg van het feit dat leerkrachten van nature zorg willen bieden aan leerlingen waar dat nodig is. Draagvlak is een belangrijke basis om op verder te bouwen. Echter, de groep leerkrachten wil vorm geven aan Passend Onderwijs op een manier die voor hen kan werken, zodat er een grote kans is van slagen. Enerzijds kan er gedacht worden aan zaken als het aanpassen van faciliteiten (bijvoorbeeld het gebouw en de methodes). Anderzijds moeten leraren de mogelijkheid krijgen om de toenemende gedragsproblematiek in hun klassen adequaat het hoofd te bieden. Het is immers niet ondenkbaar dat er bij de invoering van Passend Onderwijs, en kinderen met een beperking dus onderdeel uitmaken van een klas met kinderen zonder beperkingen, een nieuwe dynamiek in de klas ontstaat. Zowel de leerkracht als alle kinderen moeten hier hun weg in vinden. Deze dynamiek doet een beroep op de emotionele intelligentie van kinderen en de competenties van de leerkrachten. De mate waarin deze kwaliteiten bij een leerling ontwikkeld zijn, bepaalt de kwaliteit van zijn dagelijks leven en geeft richting aan de manier waarop het kind nieuwe situaties taxeert. Een goed ontwikkelde emotionele intelligentie stelt kinderen in staat om op school, en later in de maatschappij, sociaalvaardig te functioneren.

Een goed schoolklimaat is een basisvoorwaarde om te komen tot leren. De meerwaarde die een gedragsspecialist levert, is vooral op het gebied van leerlingen en het team. De primaire taak van de gedragsspecialist is om de ontwikkeling van emotionele intelligentie bij leerlingen te bevorderen, danwel op dit proces in te grijpen als het gebrekkig verloopt of tekorten vertoont. Daarmee wordt bijgedragen aan een optimaal schoolklimaat.

Om te achterhalen welke voorwaarden nodig zijn voor het team van basisschool St. Gertrudis om tot Passend Onderwijs te komen, zullen alle leerkrachten worden benaderd om concrete voorwaarden te benoemen die zij nodig achten om aan Passend Onderwijs daadwerkelijk invulling te kunnen geven en te kunnen uitvoeren.

De geformuleerde onderzoeksvraag luidt daarom:

Welke voorwaarden zijn nodig voor het team van basisschool St. Gertrudis om tot Passend Onderwijs te komen?

Het antwoord op deze vraag zal niet alleen toegevoegde waarde hebben voor basisschool St. Gertrudis. Andere scholen zullen zich mogelijk herkennen in de situatie van St. Gertrudis en de conclusies en aanbevelingen kunnen toepassen, danwel als startpunt gebruiken voor verdere analyse en, waar nodig, bijschaven.

3 Verantwoording van de vraagstelling

3.1 Operationalisatie vraagstelling

In het kader van de zorgplicht tot het bieden van Passend Onderwijs die vanaf 2012 verplicht is heeft een gesprek met de directeur van basisschool St. Gertrudis geleid tot de keuze dat dit meesterstuk zich richt op Passend Onderwijs.

De aanvankelijke vraagstelling bleek, gezien het tijdspad, veel te groot. Het kleiner maken van de onderzoeksvraag was een hele klus en uiteindelijk ben ik op onderstaande definitieve vraag uitgekomen.

Aanvankelijke vraagstelling	Definitieve vraagstelling
Op welke manier kan het team van basisschool St. Gertrudis Passend Onderwijs succesvol <i>invoeren</i> .	Welke voorwaarden zijn nodig voor ons team van basisschool St. Gertrudis om tot Passend Onderwijs te <i>komen</i> .

3.2 Nieuwswaarde en belang van het onderzoek

Deze onderzoeksvraag heeft een grote nieuwswaarde gezien het feit dat per 2012 de wet Zorgplicht van kracht wordt.

Dit wil zeggen dat alle scholen verplicht zijn om de kinderen die aangemeld worden, te plaatsen. Indien dit volgens de betreffende school om welke reden dan ook niet kan, moet de school mee zoeken naar een passende andere school. Dit traject moet binnen 6 weken na aanmelding voltooid zijn.

Belangrijk hierbij is dat de scholen zelf duidelijk in kaart hebben waar hun eigen sterke krachten, maar ook hun tekortkomingen cq. aandachtspunten liggen.

Het is daarnaast ook van belang dat scholen duidelijk in kaart hebben welke onderwijsaanbieders in hun samenwerkingsverband of regio actief zijn.

3.3 Praktische en maatschappelijke relevantie

Als team hebben wij een gezamenlijke studiedag gehad, verzorgd door AVS (algemene vereniging schoolleiders) waarbij door middel van inzet van de simulatietool "Kind op de gang!®" een begin is gemaakt met het in kaart brengen van school eigen kenmerken.

De opbrengst van de studiedag is een bewustwording van bekwaamheden en de positionering van de school met het oog op Passend Onderwijs.

Er zijn verder nog geen concrete afspraken gemaakt in het kader van Passend Onderwijs bij ons op school.

Het doel is dat er een antwoord gevormd gaat worden op de vraag welke voorwaarden nodig zijn voor onze school en ons team om tot Passend Onderwijs te komen. Van daaruit moet er dan ook daadwerkelijk mee aan de slag gegaan worden.

Middels de data-analyse wordt een antwoord geformuleerd op de vraag aan het team hoe zij de voorwaarden voor Passend Onderwijs zien.

Dit is een belangrijke stap op de weg naar de implementatie van Passend Onderwijs voor basisschool St. Gertrudis.

In een bredere context kan dit kennis bieden aan collega-scholen die aan het begin van dit proces staan.

De afgelopen maanden is in de media veel geschreven en gezegd over Passend Onderwijs mede als gevolg van het feit dat minister Bijsterveldt heeft aangekondigd dat er maar liefst € 300 miljoen bezuinigd dient te worden op Passend Onderwijs.

De maatschappelijke relevantie zit dan ook in het feit dat op dit moment veel commentaar geleverd wordt op de bezuinigingen die de minister heeft voorgesteld en anderzijds dat het wel een verplichting wordt om Passend Onderwijs aan te gaan bieden.

3.4 Theoretische relevantie

Dit onderzoek draagt bij aan de visie op voorwaarden die nodig zijn om tot Passend Onderwijs te komen in de klas.

In eerste instantie zal dit voornamelijk op basisschool St. Gertrudis van toepassing zijn. Immers, de data wordt binnen dit team vergaard.

Naast de te verkrijgen inzichten over basisschool St. Gertrudis, kan dit onderzoek mogelijk ook een bijdrage leveren aan de reeds bestaande theorieën die met Passend Onderwijs in verbinding staan. De volgende theorieën zullen achtereenvolgens worden besproken:

- Passend Onderwijs, in het algemeen vanuit de theorie bekeken.
- Passend Onderwijs, uitkomsten studiedag m.b.v. Simulatietool “Kind op de gang!®”, verzorgd door AVS.
- Handelingsgericht werken en de 1-zorgroute
- Hierin staat het handelingsgericht werken met groepsplannen vanuit het ontwikkelingsperspectief van elke leerling centraal, zowel op cognitief en didactisch gebied als op sociaal-emotioneel en pedagogisch niveau.
- De cyclus ‘Handelingsgericht werken’ bestaat uit de volgende vier fasen:
 - Waarnemen
 - Begrijpen
 - Plannen
 - Realiseren
- De index van Inclusie is een instrument, ontwikkeld om scholen inzicht te geven in hoever zij staan in het proces naar inclusieve schoolontwikkeling.

Inclusief onderwijs is als volgt te definiëren:

Inclusief onderwijs is een onderwijsvisie en geen onderwijsconcept. Het betekent dat alle leerlingen ongeacht hun achtergrond dezelfde scholen bezoeken. In heterogene groepen functioneren en het curriculum volgen en dat afgestemd is op hun eigen mogelijkheden. Leerlingen leren van en met elkaar als ze samen leren en samen worden onderwezen in dezelfde leer en leefgemeenschap. Ze ontwikkelen zich zo tot volwaardige burgers met een actieve deelname in de maatschappij.

Bron: R. Franke (2008)

De discussie over inclusief vs. Passend Onderwijs is niet helder. Passend Onderwijs richt zich op de bestaande situaties, dus op verbreding van de zorg. Inclusief onderwijs daarentegen is onderwijs waarbij elk kind ongeacht IQ, handicap, ras, religie, sekse of sociale klasse, in de klas zit met zijn leeftijdsgenootjes, waarbij de leerkracht elke ondersteuning krijgt die nodig is om elk kind in de klas goed onderwijs te kunnen geven. Het gaat hier dus met name om het afbreken van de muur tussen regulier en speciaal onderwijs. Het speciaal onderwijs zal enkel dienen als expertisecentrum voor alle kinderen, met ander woorden het speciaal onderwijs krijgt een andere functie.

3.5 Optimale opbrengst

Als het onderzoek afgerond is, is duidelijk in kaart gebracht welke voorwaarden voor team basisschool St. Gertrudis nodig zijn om tot Passend Onderwijs te komen.

Wellicht dat er voorwaarden naar voren komen, waar al aan voldaan wordt deze moeten dus worden behouden. Waarschijnlijk komen er ook voorwaarden naar voren waar nog in geïnvesteerd moet worden om Passend Onderwijs te realiseren.

4 Onderzoeksstrategie en theoretisch kader

4.1 Onderzoeksfunctie en onderzoeksstrategie

Er bestaan meerdere onderzoeksstrategieën. Concluderend uit de theorie van Frits Harinck (2010) betreft dit onderzoek een survey onderzoek. Een survey onderzoek maakt namelijk gebruik van beschrijvende onderzoeksvragen en is gericht op de vraag hoe mensen ergens over denken, wat ze ergens van vinden, hoe ze handelen en wanneer en wat ze doen. In de literatuur van Harinck staat dat het survey onderzoek, in zijn meest karakteristieke vorm, als volgt loopt: de onderzoeker onderzoekt hoe een bepaalde populatie over een onderwerp denkt. Er wordt een vragenlijst ontwikkeld over het onderwerp of er wordt gebruik gemaakt van een bestaande lijst die vervolgens wordt voorgelegd aan alle respondenten. Vervolgens verwerkt de onderzoeker de antwoorden op alle vragen. Dit gebeurt normaliter op een eenvoudige manier, zoals per vraag een frequentieverdeling. Praktijkonderzoekers gebruiken het survey onderzoek ook wel bij kleinere groepen, bijvoorbeeld de leerlingen uit de klas en hun ouders.

Een survey onderzoek, ook vaak enquête onderzoek, opinie onderzoek of peiling genoemd, is dus een onderzoek waarbij op systematische wijze vragen worden gesteld om meningen, motieven, gedrag of andere kenmerken van die mensen vast te stellen. Het gaat dus niet om individuele personen, maar om het gedrag of de mening van de groep als geheel.

In hoofdstuk 4 van T. Kallenberg (2010) wordt aangegeven dat de casestudy vrijwel altijd gericht is op het eigen onderwijs en de eigen school. De conclusies voor dit onderzoek hebben geen algemene geldigheid, want ze zijn alleen van toepassing op dat eigen onderwijs en die eigen school. Dit betekent volgens de auteurs niet dat de uitkomsten van het onderzoek niet relevant kunnen zijn voor de beroepsgroep. Het is heel goed mogelijk dat een eigen ontwikkelde, succesvolle onderwijsvernieuwing door andere leraren of scholen wordt ingevoerd.

Hiermee is de vertaalslag naar dit onderzoek te maken. De methode van dataverzameling ziet er als volgt uit:

- Literatuurstudie
- Enquête voor de teamleden van basisschool St. Gertrudis
- Interview van geselecteerden uit het team
- Opbrengst van de studiedag, georganiseerd door AVS.

4.2 Theoretisch kader en conceptueel model

In het onderzoek is uitgegaan van de volgende theorieën:

- Passend Onderwijs
- 'Kind op de gang'
- 1-zorgroute
- Handelingsgericht werken
- Inclusie

Deze zullen achtereenvolgens in onderstaande sub paragrafen kort aan de orde komen.

4.2.1 Passend Onderwijs

Passend Onderwijs houdt in verbetering van de kwaliteit van het onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben en vorming van regionale netwerken om tot een betere organisatie van onderwijs en zorg te komen. Het betekent dus dat voor alle leerlingen een Passend Onderwijzorgaanbod wordt ontwikkeld. Hiertoe krijgen de scholen de verplichting om voor alle zorgleerlingen die worden aangemeld een Passend Onderwijzorgaanbod te bieden. Om dit te realiseren worden regionale netwerken ingericht, wordt per regio één loket voor de indicatiestelling ingericht en wordt een flexibel onderwijscontinuüm gerealiseerd.(www.passendonderwijs.nl)

Volgens Meijer (2009) is de invoering van Passend Onderwijs eigenlijk niet zo'n rigoureuze stap als vaak gedacht wordt. De overstap van statisch naar dynamisch onderwijs is al gemaakt. Er is nu meer aandacht voor constructivistische theorieën, dat wil zeggen dat er meer aandacht is voor het leerproces, dus kinderen leren leren. De leerkracht moet de leerlingen activeren, vooral door te leren in levensechte situaties en in projectvorm, waarbij ook aandacht is voor samenwerken. Daarnaast moet de leerkracht coachen en samen met de leerling verantwoordelijkheid dragen voor het leerproces, voornamelijk door te motiveren en leerlingen vertrouwen te geven in hun eigen kunnen.

4.2.2 'Kind op de gang' verzorgd door Algemene Vereniging Schoolleiders

Om passend onderwijs op een praktische manier handen en voeten te geven, heeft de Algemene Vereniging Schoolleiders (AVS) praktijksimulaties ontwikkeld. Een daarvan is de tool "Kind op de Gang!®" en is bestemd voor het Primair Onderwijs.

Ruim 4 jaar geleden ontwikkelde Heike Sieber (AVS) een simulatietool voor het primair onderwijs om op teamniveau te komen tot een zorgprofiel gezien door de "bril" van het team. De tool kreeg de naam 'Kind op de Gang!®' (KOG). Na de nodige pilots is deze tool doorontwikkeld, en in de loop der jaren bijgesteld. Rond juli 2011 zullen ongeveer 2.000 scholen uit het primair onderwijs (waarvan velen in Samenwerkingsverband) hebben deelgenomen aan deze studiedagen. Bron: www.kindopdegang.nl

De praktijksimulatie begint met het nadrukkelijk betrekken van alle docenten bij de bewustwording van hun (gewenste) rol, en eindigt met strategische keuzes op regionaal niveau.

Op basis van de schooleigen kenmerken en door middel van de simulatietool "Kind op de Gang!®" worden de volgende opbrengsten geleverd:

- Actueel zorgprofiel binnen de school (hoe kunnen we nu omgaan met leerlingen met speciale onderwijsvragen).
- Plan van aanpak voor de ontwikkeling van nieuwe expertise in het omgaan met leerlingen met speciale onderwijsvragen.

Door bottom-up ontwikkeling binnen het team worden diverse aspecten van Passend Onderwijs, actuele schooleigen visie op leerlingen met specifieke zorgvragen, randvoorwaarden en ontwikkelingsvragen onderkend. De opbrengst van de studiedag is een bewustwording van bekwaamheden en de positionering van de school met het oog op Passend Onderwijs. Daarnaast wordt een aanzet gemaakt tot beleidsontwikkeling rond adaptief onderwijs en zorgplicht.

Met de simulatietool en bovenstaand doel worden de volgende resultaten bereikt op teamniveau:

- Draagvlak voor Passend Onderwijs en integratie;
- In beeld hebben van randvoorwaarden en mogelijkheden (waaronder competenties en gewenste competenties);
- Plan van aanpak voor verdere ontwikkeling van zorgprofiel;
- Profilering van Passend Onderwijsaanbod en verantwoording.

4.2.3 1-zorgroute

Veel schoolbesturen en scholen vragen zich af, hoe het systeem van onderwijszorg in de regio zo kan worden ingericht, dat men beter in staat is om risicoleerlingen vroegtijdig en beter te bedienen in hun zorgvragen. Oftewel, hoe kan Passend Onderwijs ingevoerd worden? 1-zorgroute kan hieraan een bijdrage leveren en de samenwerking in de regio stimuleren om passende onderwijszorgarrangementen te realiseren.

In 1-zorgroute van A. Clijsen (2007) geeft een school aan hoe zij het onderwijs afstemt op de onderwijsbehoeften van de leerlingen en daarbij omgaat met de verschillen tussen de leerlingen. 1-zorgroute beschrijft op een transparante en eenduidige wijze de stappen en beslistmomenten die cyclisch in de zorg aan leerlingen op groepsniveau, schoolniveau en bovenschools niveau gezet worden en stemt de stappen op deze niveaus goed op elkaar af.

1-zorgroute is een project van WSNS plus. Bij de 1-zorgroute staat het denken vanuit onderwijsbehoeften centraal. Het is gebaseerd op een aantal uitgangspunten. Deze vormen de rode draad in de inhoud en het proces van de 1-zorgroute.

- Onderwijs = zorg. Dit houdt in dat zorg voor iedere leerling beschikbaar is. Elke leerling verdient het om minstens 3 keer per jaar gericht te worden bekeken om te zien of hij / zij iets anders nodig heeft dan het standaardaanbod.
- Daarnaast moeten we preventief en proactief denken en handelen. In plaats van terug te kijken naar wat er mis is gegaan, kijken we vóóruit. Als we weten wat we willen bereiken met een leerling, weten we ook wat hij / zij, gegeven alle sterke en belemmerende factoren, nodig heeft om daar te komen.
- Vaak zijn we in de zorg voor leerlingen alleen gericht op de tekorten en belemmerende factoren bij een leerling, bij een leerkracht of ouders. In 1-zorgroute richten we ons voortdurend op de positieve aspecten: Wat kan dit kind goed? Wat vindt het leuk? Waarin is deze leerkracht sterk? Waarin zijn deze ouders sterk? Aandacht voor positieve aspecten biedt tegenwicht aan het vormen van een negatief beeld van een leerling, leerkracht en ouders. Het biedt ook perspectief: dat wat goed gaat verder uitbreiden.

4.2.4 Handelingsgericht werken

Handelingsgericht werken is een systematische manier van werken. Hierbij wordt het onderwijsaanbod afgestemd op de basisbehoeften en onderwijsbehoeften van ieder kind. Deze behoeften formuleer je door aan te geven wat een kind nodig heeft om een bepaald doel te kunnen bereiken. De centrale vraag is: Wat vraagt het kind aan ons?

Bron: www.ervaringsgerichtonderwijs.nl

De kern van de 1-zorgroute bestaat uit handelingsgericht werken met groepsplannen. De leerkracht doet dat in de groep met behulp van twee instrumenten: groepsoverzichten en groepsplannen.

De stappen die worden doorlopen zijn:

1. evalueren vorig groepsplan en verzamelen gegevens
2. selecteren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

3. benoemen van specifieke onderwijsbehoeften
4. clusteren van leerlingen met gelijke specifieke onderwijsbehoeften
5. opstellen van het groepsplan
6. uitvoeren van het groepsplan

De stappen 1 tot en met 3 worden in het groepsoverzicht vermeld. De stappen 4 tot en met 5 komen in het groepsplan terug. Dit plan bestaat uit: subgroepen, doelen, aanpak, organisatie en evaluatie. Het verschil met gangbare plannen is dat in de 1-zorgroute groepsplannen aansluitend aan elkaar zijn én dat alle leerlingen er een plek in hebben. Eén leerling is óók een groepje binnen het groepsplan. Als het echt niet anders kan, wordt er een individueel plan opgesteld dat als aanhangsel aan het groepsplan wordt toegevoegd. Uitgangspunt is dat de cyclus 'handelingsgericht werken' ten minste drie maal per schooljaar uitgevoerd wordt.

Bron: (A. Clijsen, 2007)

4.2.5 Inclusief Onderwijs

Inclusief Onderwijs is onderwijs waarbij elk kind, ongeacht IQ, handicap, ras, religie, sekse of sociale klasse, in de klas zit met zijn leeftijdsgenoten, waarbij de leerkracht elke ondersteuning krijgt die nodig is om elk kind in de klas goed onderwijs te geven. (Grooff 2004)

Inclusief Onderwijs is meer dan onderwijs aan groep leerlingen die "welkom" zijn, "toegang" verkrijgen en "erbij" mogen horen. Het is een holistische mens- en maatschappijvisie op leren en ontwikkeling van kinderen en jongeren. Het vraagt om diversiteit van leerlingen, leerstijlen, faciliteiten en voorzieningen. Voor ieder kind naar behoefte. (Meerdink, 2011)

Dit onderzoek beperkt zich tot Passend Onderwijs. Binnen basisschool St. Gertrudis is immers een begin gemaakt met het door het ministerie van OCW verplicht gestelde Passend Onderwijs, niet met Inclusief Onderwijs. Daarnaast is Inclusief Onderwijs veel breder dan Passend Onderwijs. Tot slot speelt ook het tijdsaspect waarbinnen het onderzoek moet zijn afgerond een rol.

4.2.6 Inclusie en visie op inclusie

Inclusie betekent de insluiting in de samenleving van achtergestelde groepen op basis van gelijkwaardige rechten en plichten. De begrippen inclusie en integratie vullen elkaar aan in de hedendaagse maatschappij. Bron: www.wikipedia.nl

Inclusief onderwijs is als volgt te definiëren:

Inclusief onderwijs is een onderwijsvisie en geen onderwijsconcept. Het betekent dat alle leerlingen ongeacht hun achtergrond dezelfde scholen bezoeken. In heterogene groepen functioneren en het curriculum volgen en dat afgestemd is op hun eigen mogelijkheden. Leerlingen leren van en met elkaar als ze samen leren en samen worden onderwezen in dezelfde leer en leefgemeenschap. Ze ontwikkelen zich zo tot volwaardige burgers met een actieve deelname in de maatschappij.

Bron: (R. Franke, 2008)

De discussie over inclusief vs. Passend Onderwijs is niet helder omdat men niet altijd eenduidig is. Passend Onderwijs richt zich op de bestaande situaties, dus op verbreding van de zorg. Inclusief onderwijs daarentegen is onderwijs waarbij elk kind ongeacht IQ, handicap, ras, religie, sekse of sociale klasse, in de klas zit met zijn leeftijdsgenootjes, waarbij de leerkracht elke ondersteuning krijgt die nodig is om elk kind in de klas goed

onderwijs te kunnen geven. Het gaat hier dus met name om het afbreken van de muur tussen regulier en speciaal onderwijs. Het speciaal onderwijs zal enkel dienen als expertisecentrum voor alle kinderen, met ander woorden het speciaal onderwijs krijgt een andere functie.

4.3 Toelichting op de keuzes en vooronderstellingen

Zoals al genoemd in paragraaf 4.2 bestaat mijn theoretisch kader uit:

- Passend Onderwijs
- 'kind op de gang'
- 1-zorgroute
- Handelingsgericht werken
- Inclusie

Voor dit theoretisch kader heb ik gekozen omdat dit noodzakelijke en waardevolle informatie geeft ten behoeve van het onderzoek.

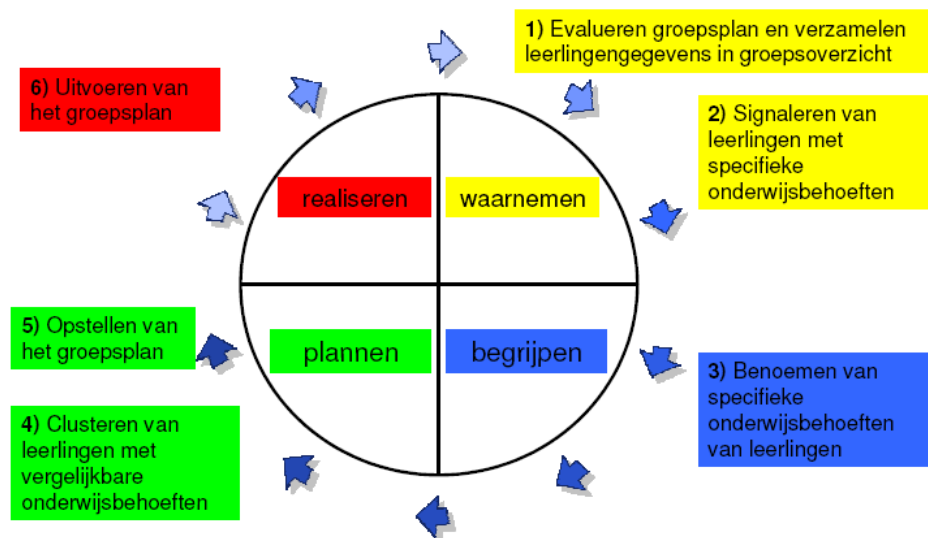
De Studiedag AVS was het beginpunt voor het traject naar Passend Onderwijs binnen basisschool St. Gertrudis.

De 1-zorgroute past helemaal in Passend Onderwijs. Alle ingrediënten en handreikingen die voorwaardelijk zijn voor het bieden van een Passend Onderwijszorgarrangement voor iedere leerling zijn opgenomen in de route. De 1-zorgroute sluit goed aan bij Passend Onderwijs. Het biedt scholen handreikingen om Passend Onderwijs in de groep en in de school te realiseren.

1-zorgroute maakt de zorgstructuur binnen school transparant en biedt impulsen om de kwaliteit van het onderwijs en de zorg in de school te verbeteren.

Handelingsgericht werken (HGW) is een cyclus binnen de 1-zorgroute. Deze cyclus bestaat uit vier fasen (waarnemen, begrijpen, plannen en realiseren).

Cyclus handelingsgericht werken

De cyclus HGW wordt tenminste drie keer per structuur schooljaar uitgevoerd en heeft een vaste plek in de structuur van school. De school neemt de cycli, inclusief de groepsbesprekingen en de leerlingen, op in haar jaarplanning.

Bron: (A. Clijsen, 2007)

Inclusie

Om de mate van inclusie binnen basisschool St. Gertrudis in kaart te brengen is gebruik gemaakt van de vragenlijsten uit het boek "index voor inclusie"(2009). Uit deze vragenlijsten kan geconcludeerd worden dat ondervraagden basisschool St. Gertrudis zien als een school waar iedereen welkom is. In de praktijk is dit terug te zien aan de verscheidenheid van leerlingen. Ook reageren alle ondervraagden positief op het onderdeel bouwen aan een gemeenschap. Men geeft aan dat er een positieve sfeer heerst op school en dat er goed samengewerkt wordt.

Er is duidelijk waar te nemen dat de ontwikkeling 'een school voor iedereen' op de goede weg is. De conclusie is dat basisschool St. Gertrudis stevige stappen zet qua ontwikkelen van de inclusie.

Mijn vooronderstelling is, dat om Passend Onderwijs succesvol in te voeren je als team duidelijk voorwaarden in kaart moet brengen die nodig zijn om Passend Onderwijs te realiseren.

Het invoeren van Passend Onderwijs is een heel proces waar zowel van leerlingen, docenten en ouders aanpassing verwacht wordt. De dynamiek die Passend Onderwijs met zich meebrengt doet een beroep op de emotionele intelligentie van kinderen en de competenties van de leerkrachten.

Door aan de voorkant voorwaarden in kaart te brengen, is te verwachten dat met het team een goede basis te kunnen creëren om stappen te zetten naar Passend Onderwijs.

5 Methode

5.1 Doelgroep van het onderzoek

De doelgroep van het onderzoek is het team van basisschool St. Gertrudis in Jabeek. Het is een kleine dorpsschool waarbij alle groepen uit combinatieklassen bestaan. Dat wil zeggen groep 1/2 zit samen in een groep, 3/4 is één groep, net zoals 5/6 en 7/8. In totaal zitten er ongeveer 70 leerlingen op school, waarvan een aantal woonachtig is in Duitsland. Er zijn 6 leerkrachten werkzaam en 1 IB-er die één dagdeel per week werkzaam is. De directeur is verbonden aan 2 scholen.

Het team bestaat uit twee mannen en zes vrouwen.

Vier personen zijn tussen de 50 en de 65 jaar.

Twee leerkrachten zijn tussen de 35 en 45

Twee leerkrachten zijn tussen de 25 en 30 jaar.

Er is op dit moment één leerkracht met een Masterstudie rekenspecialist bezig.

Een collega heeft haar Master rekenspecialist reeds in bezit.

De IB-er heeft diploma IB opleiding en Master gedragsspecialist.

Ikzelf ben in het bezit van het diploma orthopedagogiek tweede graad, en diploma IB opleiding op dit moment ben ik bezig met de Master gedragsspecialist.

5.2 Onderzoeksvraag en deelvragen

Onderzoeksvraag:

Welke voorwaarden zijn nodig voor ons team van basisschool St. Gertrudis in Jabeek om tot Passend Onderwijs te komen?

De deelvragen die onderzocht zijn om de vraagstelling te beantwoorden zijn:

- Deelvraag 1 Wat is Passend Onderwijs?
- Deelvraag 2 Welke voorwaarden zijn al bekend?

5.3 Onderzoeksplanning

September 2010	Verkenning onderzoek meesterstuk; oriënterend gesprek met directeur over mogelijk onderzoeksgebied.
Oktober 2010	Overleg met LOL-begeleider over passendheid onderwerp voor onderzoek
Oktober 2010	Gesprek met directeur en AVS over inhoud studiedag Passend Onderwijs.
Oktober - december December 2010	Literatuurverkenning Passend Onderwijs Studiedag AVS, Kind op de Gang! Schrijven aan hoofdstuk 2
Januari 2011	Overleg met LOL-begeleider, dhr. Ch. Vandalon Gesprek met IB-er, als meedenkend professional Vorbereiding presentatie LOL bijeenkomst. Schrijven aan hoofdstuk 2
Februari 2011	Presentatie LOL dag. Schrijven aan hoofdstuk 3

Maart 2011	Presentatie aan team basisschool St. Gertrudis, onderzoeksvraag en stand van zaken Afnemen enquête en verwerken gegevens Schrijven aan hoofdstuk 3 Schrijven aan hoofdstuk 4
April 2011	Overleg met LOL-begeleider, dhr. Ch. Vandalon Interviews afnemen en verwerken gegevens Schrijven aan hoofdstuk 4 Schrijven aan hoofdstuk 5 Schrijven aan hoofdstuk 6 Schrijven aan hoofdstuk 1 Schrijven aan hoofdstuk 7
Mei 2011	Eventuele aanpassing nav. feedback LOL-begeleider.
Juni 2011	Afrondend overleg met LOL-begeleider, dhr. Ch. Vandalon Inbinden en inleveren Meesterstuk Passend Onderwijs

5.4 Gegevensoverzicht en materiaalverzameling (dataverzameling)

Deelvraag 1: Wat is Passend Onderwijs?

De specifieke situatie waar deze deelvraag uitspraak over doet, is het gehele onderwijsveld. Het is dus heel erg breed. Om de benodigde informatie te vinden ben ik op internet gaan surfen middels verschillende zoektermen.

Om op deze eerste deelvraag een antwoord te formuleren ben ik op zoek gegaan naar geschikte literatuur en heb gezocht naar wat hierover op internet te vinden was. Het aanbod van informatie op het internet alleen al was enorm, waardoor in de beginperiode de uitdaging voornamelijk lag in het krijgen van een duidelijke definitie van Passend Onderwijs.

Het belang van een heldere definitie is groot voor dit onderzoek. Het is noodzakelijk dat de doelgroep van het onderzoek 'dezelfde taal' spreekt. Op deze manier voorkom je ruis. Daarnaast kader je het begrip af waar het onderzoek betrekking op heeft en operationaliseer je de onderzoeksvraag.

Een ander punt ten aanzien van de beschikbare informatie is dat er in de literatuur soms de begrippen 'Passend Onderwijs' en 'Inclusief onderwijs' door elkaar gebruikt werden. Na verdere literatuurstudie werd mij duidelijk dat het twee verschillende gebieden zijn, die echter wel aan elkaar gelinkt zijn.

Relevante documenten die mede geleid hebben tot het antwoord vinden op deelvraag 1 zijn o.a. de brief aan de Tweede Kamer (5 juni. 2009)

http://www.passendonderwijs.nl/files/media/netwerkvorming/Aanpak_dekkende_expertise_laatsteversie.def.pdf. en KVLO Passend Onderwijs zie

www.kvlo.nl (<http://www.kvlo.nl/sf.mcgi?1334>), evenals artikelen die gepubliceerd zijn in het CNV onderwijs vakblad Schooljournaal.

Deelvraag 2: Welke voorwaarden zijn al bekend?

Onderstaande bronnen (de specifieke objecten) zijn gebruikt om inzicht te vergaren in de voorwaarden die genoemd worden in de literatuur. Het schema op pagina 21 toont deze clustering van voorwaarden en vormt daarmee het antwoord op deze deelvraag.

- Het boek van Rob Franke passend inclusief onderwijs; Doen. (2008)
- Het ontwikkelingskader opgesteld vanuit het kabinet.
- Het boek leerkrachten begeleiden bij Passend Onderwijs door Wim Meijer. (2009)

De benodigde informatie was grotendeels beschikbaar.

In paragraaf 5.6 (pag. 21) zijn de overeenkomsten van deze bronnen in een schema weergegeven. De overeenkomstige voorwaarden genoemd in deze bronnen vormen belangrijke input voor de opgestelde enquête.

Enquête

Mijn enquête is opgebouwd uit open vragen, gesloten vragen, meerkeuzevragen en schaalvragen.

Schaalvragen zijn inmiddels uitgegroeid tot waarschijnlijk de meest bekende en meest gebruikte oplossingsgerichte technieken.

Er zijn veel manieren om schaalvragen te gebruiken.

Hieronder staan de meest bekende toepassingen van de schaalvraag beschreven.

1. *De successchaal*: dit is de meest bekende toepassing van de schaal.
2. *De motivatieschaal*: deze schaal wordt gebruikt om de motivatie te bespreken en helpen te versterken.
3. *De vertrouwenschaal*: deze schaal wordt gebruikt om het vertrouwen te bespreken en te versterken zodat veranderingen bewerkstelligd kunnen worden.

In mijn enquête (bijlage I) maak ik gebruik van de vertrouwenschaal.

In het geval van basisschool St. Gertrudis is aan het team gevraagd een cijfer te geven in hoeverre zij de invoering van Passend Onderwijs succesvol achten. Deze vraag betreft Passend Onderwijs in het algemeen, dus niet specifiek voor onze eigen school en teamsetting.

Vraag 5 uit de enquête is een schaalvraag die de mate van belangrijkheid weergeeft die de respondenten toekennen aan de (niet uitputtende) opsomming van zaken die belangrijk zijn voor Passend Onderwijs. Middels een staafdiagram is in één oogopslag de scores van de individuele teamleden af te lezen.

Door middel van een gesloten interview wil ik verdieping en nuancering van de informatie voortkomend uit vraag 5 bewerkstelligen. Het interview is bij 2 personen afgenomen. Eén persoon vanwege haar inhoudelijke deskundigheid en de andere persoon vanwege haar grotendeels afwijkende score ten opzichte van de rest van het team.

Interview

Het interview vindt plaats op en vooraf vastgestelde tijd.

Om de geïnterviewde op hun gemak te stellen is er duidelijk gemaakt dat wat het doel van het interview is. Het gesprek is opgenomen op een dicteerapparaat dit om zo te zorgen dat er efficiënt gesproken kan worden en geen tijdsverlies omdat alles schriftelijk vastgelegd moet worden.

Enkele aandachtspunten met betrekking tot gesprekstechnieken:

- goede sfeer creëren bij start van het gesprek;
- starten vanuit een neutrale leergierige positie;
- doorvragen;
- samenvatten;
- om nadere uitleg/toelichting vragen;
- voorbeelden naar voren brengen;
- spiegelen van lichaamstaal;
- discussievragen stellen;

Voordat het gesprek wordt afgesloten is aan de geïnterviewde gevraagd of er nog punten zijn die besproken moeten worden in het kader van dit interview of de enquête of dingen ten aanzien van Passend Onderwijs waarvan de geïnterviewde zegt neem die mee in je meesterstuk ten aanzien van je conclusie en verwerking.

Vervolgens is het gesprek beëindigd door de interviewer met een teken van dank aan de geïnterviewde.

Verwerking (zie bijlage II)

Na afloop van het interview is de verkregen informatie per interview uitgewerkt. Dit uitwerken heeft plaats gevonden door het uittypen van de letterlijke tekst die opgenomen was op het dicteerapparaat, waarbij rekening is gehouden met de weergave van spreektaal in schrijftaal.

5.5 Analyse van de gegevens (data-analyse)

Antwoorden op de deelvragen worden in paragraaf 5.6 beschreven.

De antwoorden op deelvraag 1 zijn beschrijvend weergegeven, de antwoorden op deelvraag 2 staan weergegeven in een schema.

Om een goed en duidelijk beeld van deelvraag 2 te krijgen, heb ik een schema opgesteld waarin te zien is welke voorwaarden er bekend zijn. Tevens staan de overeenkomstige voorwaarden ook schematisch weergegeven in dit schema.

De literatuur die geraadpleegd is om mede een antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag komt terug in paragraaf 5.6.

De beschrijving van het interview is te vinden in paragraaf 5.4 en de resultaten van de uitgewerkte interviews zijn te vinden in bijlage III.

Ik heb er voor gekozen om de resultaten van de interviews als bijlage bij te voegen omdat enerzijds de antwoorden van de terugkomen in de resultaten van de enquête en anderzijds om de voorgeschreven bladzijdes van het format niet al te veel te overschrijden.

Enquête:

Van de enquête die afgenomen is onder de teamleden is vraag 1, 3, 4, 5 en 11 uitgewerkt in een staafdiagram.

- Vraag 2, 6, 7, 8, 9, 10 en 12 zijn open vragen.
- Vraag 5 en 11 zijn schaalvragen. Middels deze schaalvragen wil ik het verschil en de overeenkomsten achterhalen van hoe de respondenten denken over zaken die van belang zijn met betrekking tot Passend Onderwijs, en in hoeverre men de invoering van Passend Onderwijs succesvol acht. Het gaat hier om meetbare kwantitatieve gegevens.

In een diagram, een frequentieverdeling in een grafische vorm, zijn deze kwantitatieve gegevens weergegeven. Hiervoor is gebruik gemaakt van het programma Microsoft Excel.

Bij mijn uitwerking houd ik rekening met de valkuilen bij het gebruik van staafdiagrammen, (Harinck 2009, p.119).

Naast de diagrammen zullen de open vragen extra relevante informatie opleveren die nodig is om de onderzoeksvragen goed te kunnen beantwoorden.

Het betreft kwalitatieve gegevens, ongestructureerde gegevens. Deze kwalitatieve gegevens dienen als aanvulling bij de kwantitatieve gegevens. Tevens is bij de verwerking van de kwalitatieve gegevens gebruik gemaakt van 'de geordende schoenendoos' (Harinck 2009, p. 122-123).

5.6 Resultaten van het onderzoek per deelvraag

In bovenstaande paragraaf is aangegeven dat het antwoord op deelvraag 1 'Wat is Passend Onderwijs?' beschrijvend wordt weergegeven.

De beschrijving luidt als volgt:

De definitie van Passend Onderwijs zoals die gehanteerd wordt is:

Een organisatorische en/of onderwijskundige setting (lokaal/regionaal) waarbij gezamenlijke schoolbesturen hun onderwijsbeleid zo hebben ingericht dat er voor alle leerlingen in die lokale/regionale situatie een Passend Onderwijsarrangement is (Henk Keesenberg, 2009).

Staatssecretaris Dijkzema van het Ministerie van OCW geeft in een notitie de volgende omschrijving:

"Passend Onderwijs = het systeem waarbinnen alle leerlingen een Passend Onderwijszorgaanbod geboden krijgen".

Wat is Passend Onderwijs?

De kern van Passend Onderwijs is het uitbreiden van de kansen op de beste ontwikkeling voor ieder kind. Het gaat om het leveren van maatwerk in het onderwijs voor zowel kinderen die extra zorg nodig hebben als ook voor de kinderen die zonder extra zorgondersteuning onderwijs volgen. Om maatwerk te leveren is een passend onderwijsaanbod nodig, vandaar de naam.

(www.ouders.net 2010 ouders en Coö)

Het wil niet zeggen dat bij Passend Onderwijs alle leerlingen in het regulier onderwijs moeten worden opgevangen.

Een deel van de leerlingen kan met goede ondersteuning in de reguliere school onderwijs volgen, maar een ander deel kan beter onderwijs volgen in een speciale school. Er zijn ook tussenvormen mogelijk zoals de inrichting van een speciale klas binnen een reguliere school. Tot slot zijn er mogelijkheden om leerlingen tijdelijk in een speciale voorziening te plaatsen, bijvoorbeeld om via goede observatie tot een betere beslissing over plaatsing te komen. Regionaal moet er een goed continuüm van onderwijsvoorzieningen komen met doorgaande leerlijnen po-vo-(v)so.

Het is belangrijk dat Passend Onderwijs in de klas plaatsvindt.

De leerkrachten moeten voldoende toegerust zijn om het onderwijs te kunnen verzorgen. Onderwijs is niet passend als de leraar die het geeft niet de bekwaamheid heeft ontwikkeld om het te geven, of niet voldoende ondersteuning krijgt. Daarom moet de positie van de leraren versterkt worden.

Er zijn ook leerlingen die zorg buiten de school nodig hebben.

Bijvoorbeeld als problemen in de thuissituatie gedragsproblemen veroorzaken.

De school moet er op kunnen vertrouwen dat instanties zoals maatschappelijk werk en jeugdzorg de problemen in het gezin aanpakken. Het onderwijs in de school moet aansluiten op de zorg die vanuit de verschillende instanties wordt gegeven.

De resultaten van deelvraag 2, 'Welke voorwaarden zijn al bekend?' zijn weergegeven in onderstaand schema van clustering van voorwaarden bekend vanuit de literatuur.

Schema: Clustering voorwaarden bekend vanuit de literatuur.

Naam:	Voorwaarden vanuit de literatuur	Overeenkomsten van Voorwaarden
Rob Franke	Visie Voorbereiding Voorzieningen Voorbeelden Vastberadenheid	Visie Handelingsgericht werken
Uitgangspunten Kabinet	Het kind moet centraal staan. Dat betekent dat het aanbod moet worden afgestemd op de behoeften van elk kind afzonderlijk. Passend Onderwijs houdt in dat een kind, door middel van overleg tussen schoolbestuur en ouders, op een school wordt geplaatst waar de mogelijkheden van het kind het meest tot zijn recht kunnen komen. Dat kan zowel binnen het regulier of het speciaal onderwijs zijn, maar tussenvormen zijn ook mogelijk. De kwaliteit van het onderwijs goed moet zijn, zodat ouders erop kunnen vertrouwen dat het onderwijs van goede kwaliteit is.	Voorbereiding dus professionalisering van de leerkrachten. Financiële middelen.

	Leerkrachten moeten voldoende bekwaam zijn om Passend Onderwijs in de klas te realiseren. Het zorgaanbod van de school en de jeugdzorg (+AWBZ-zorg) voor kinderen die ondersteuning nodig hebben moeten goed op elkaar afgestemd zijn. Het proces van indicatiestelling moet minder bureaucratisch en moet meer handelingsgericht zijn. Dat wil zeggen dat het antwoord moet geven op de volgende vraag: wat willen we met deze leerling bereiken in het onderwijs en wat is daarvoor nodig?	
Leerkrachten begeleiden bij Passend Onderwijs. Wim Meijer	Heldere onderwijsvisie Financiële middelen Het verleggen van professioneel handelen van de leerkracht (dus scholing) Er moet een nauwe samenwerking zijn tussen school ouders en hulpverleners buiten de school. Handelingsgericht werken volgens een cyclus. Extra begeleidingsondersteuning dus meer handen in de klas.	

Toelichting op de 5 V's van Rob Francke.

In bovenstaande tabel komen de 5 V's aan de orde. Hieronder volgt een nadere beschrijving ter uitleg:

- Visie

Er zijn heldere uitgangspunten geformuleerd, die onderling worden gecommuniceerd.

- Voorbereiding

Alle betrokkenen zijn geprofessionaliseerd voor de begeleiding van alle leerlingen. Een ieder is dan voorbereid om alle leerlingen, ongeacht hun beperking te begeleiden.

- Voorziening

Er is voldoende personeel met de noodzakelijke expertise. De school is toegankelijk en er zijn afgestemde materialen voor de leerlingen, die dat nodig hebben. Personeel en middelen dienen dus aanwezig te zijn. Het onderwijsbudget in Nederland is bij reallocatie (herverdeling) van middelen in staat deze voorzieningen op te brengen.

- Voorbeelden

Scholen die al inclusief werken of daar naar toe op weg zijn, kunnen als voorbeeld dienen voor anderen. Zo worden verschillende modellen in de praktijk ontwikkeld. Scholen kunnen van elkaar leren.

- Vastberadenheid

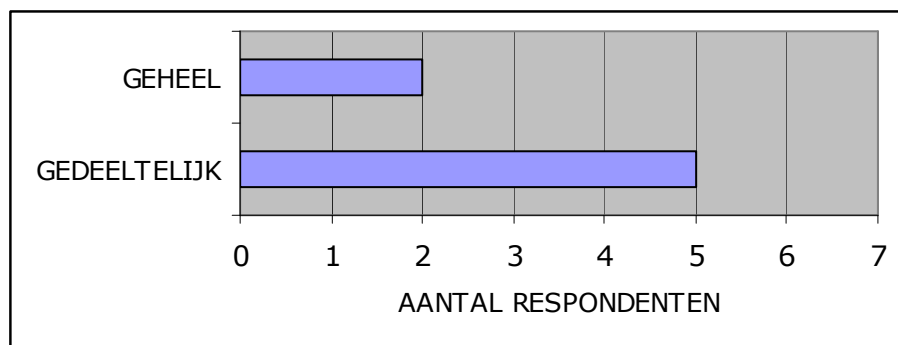
Innovatie gaat met vallen en opstaan. Bij de eerste tegenslag dus niet meteen terugvallen op wat we altijd al deden. Je krijgt altijd wat je had, als je doet wat je deed. Het invoeren van inclusief onderwijs is uitdagend en zeker niet gemakkelijk. Ons huidige onderwijssysteem is daartoe nog niet ingericht. Gericht blijven en weten wat we willen; hiermee zullen we het zeker bereiken.

(Rob franke 2008, blz.65)

De resultaten van de gehele enquête weergegeven zoals beschreven in paragraaf 5.5

Vraag 1

Ben je bekend met het begrip passend onderwijs?

Vraag 2

Wat is volgens jou Passend Onderwijs?

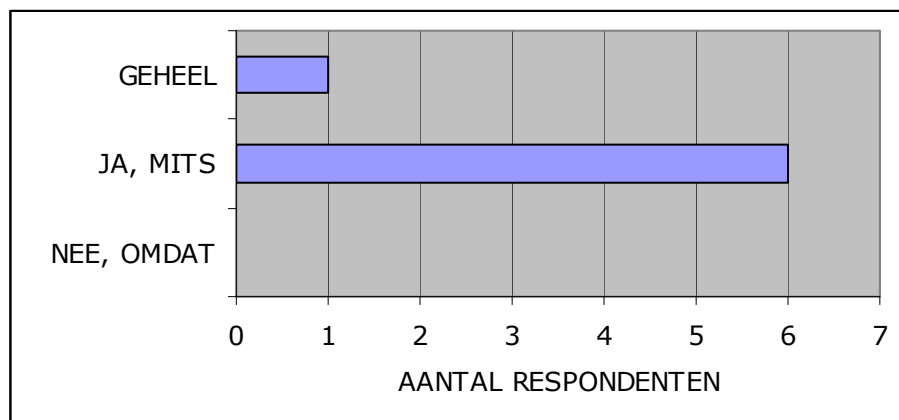
Volgens het team is Passend Onderwijs:

- Het aanpassen van het leerstofaanbod aan de behoeften van de individuele leerling (minder verwijzing na het speciaal onderwijs).
- Voor ieder kind onderwijs dat aansluit bij zijn of haar talenten en mogelijkheden.
- Onderwijs zo inrichten dat ieder kind bij jou terecht kan.
- Onderwijs op maat, waarbinnen je met de middelen die je binnen je organisatie hebt aan meerdere onderwijsbehoeften kunt voldoen, zonder dat dit ten koste gaat van de middengroep.

- Onderwijs op maat met de middelen die er zijn waarbij de hoge C=B leerlingen de belangrijkste (=kerngroep) blijven fungeren.
- Onderwijs dat beantwoordt aan de behoeften van de leerling.
- De kern van Passend Onderwijs is het uitbreiden van de kansen op de beste ontwikkeling voor ieder kind. Het gaat om het leveren van maatwerk in het onderwijs voor zowel kinderen die extra zorg nodig hebben als ook voor de kinderen die zonder extra zorgondersteuning onderwijs volgen.

Vraag 3

Ik sta achter Passend Onderwijs binnen basisschool St.Gertrudis.

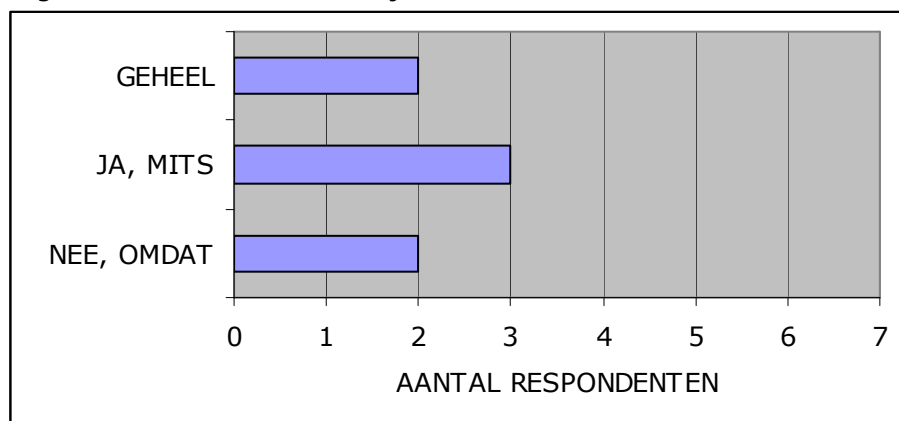

Mits:

- De werkdruk niet hoger wordt en er tijd en geld is voor extra scholing.
- Er duidelijke grenzen zijn.
- Er voldoende begeleiding komt en het probleem niet te groot is.
- Het niet ten koste gaat van het individuele basisschoolkind.
- Het niet ten koste gaat van het reguliere basisschoolkind.
- De situatie werkbaar is (grootte van de groep, aantal leerlingen in de groep, onderwijsassistenten).

Vraag 4

Ik geloof in Passend Onderwijs binnen basisschool St. Gertrudis.

Mits:

3 van de 7 personen geloven erin:

- mits iedereen zich voor 200% bereid is in te zetten.
- Mits er genoeg geld is.
- Mits er extra handen in de klas zijn.

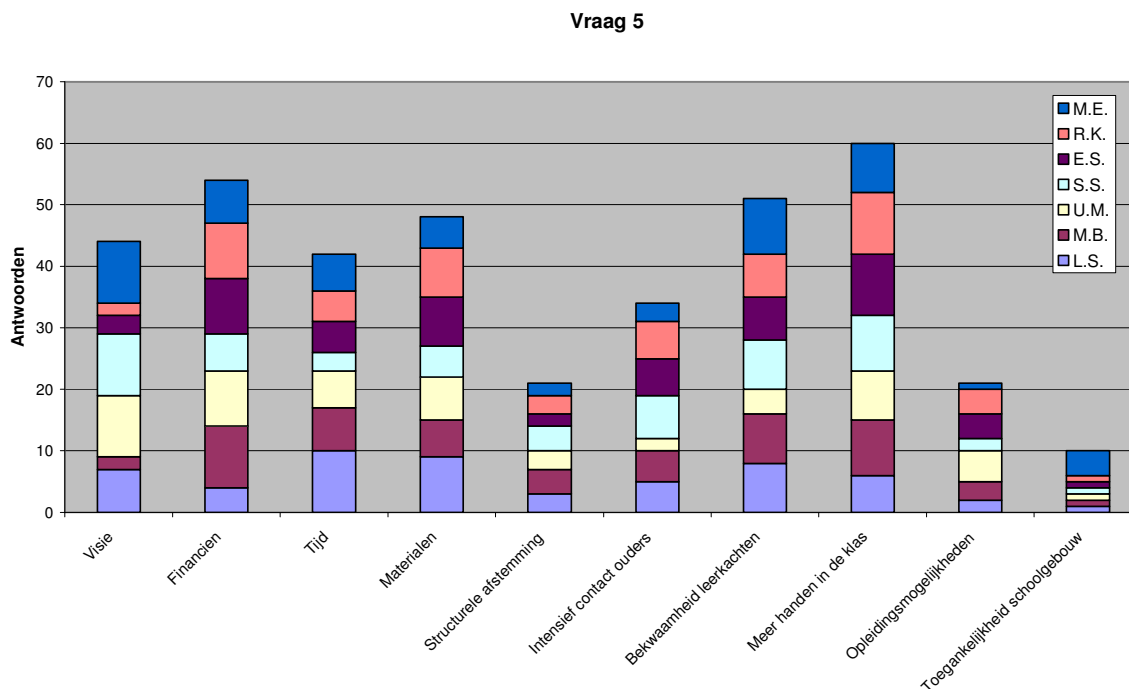
2 van de 7 personen geloven er niet in omdat:

- Je binnen de combinatiegroep al werkt met minstens 6 niveaugroepen binnen de 1-zorgroute. Meer niveaugroepen zal negatief werken op de leerkracht en leerlingen.

- Wij in een combigroep al met minimaal 6 niveaus werken.

Vraag 5

Voor Passend Onderwijs zijn diverse zaken van belang. Hieronder volgt een (korte niet uitputtende) opsomming. Geef aan wat volgens jou het meest belangrijk is middels een score (van 1 heel belangrijk en 5 minst belangrijk)

Vraag 6

Wat zijn de voordelen voor een klein team voor het invoeren van Passend Onderwijs?

- Je kent de leerlingen. De structuur sluit makkelijker aan.
- Iedereen kent iedereen en daardoor kan de aanpak/structuur makkelijker afgestemd worden.
- Geen antwoord.
- Je kunt samen makkelijker op 1 lijn komen, je hoeft namelijk met minder mensen dus wensen rekening te houden.
- Dat iedere leerkracht meteen op de hoogte is van het probleem van het kind.
- Heldere eenduidige structuren, korte lijnen, goed te overzien, snellere overeenstemming visie is makkelijk deelbaar, informeel overleg sneller.
- Veel directe overlegmomenten, korte "lijn" iedereen kent iedereen.

Vraag 7

Wat zijn de nadelen voor een klein team voor het invoeren van Passend Onderwijs?

- Beperkte mogelijkheden voor het bevragen collega's, geen parallel klassen, geen extra hulp in de klas, beperkte faciliteiten.
- Teveel extra werk minder expertise in huis dan in een groot team.
- Tijdgebrek door groot taakbeleid, te weinig handen, combinatiegroepen.
- Tijdgebrek, te weinig schouders en combinatiegroepen.
- Meer taken te verdelen.

- Er komt veel extra werk op deze mensen af terwijl grotere teams meer taken kunnen verdelen.
- weinig mensen - veel werk ...Minder mogelijkheden (aantal mensen) expertise.

Vraag 8

Waar heb jij persoonlijk behoefte aan om tot Passend Onderwijs te komen binnen basisschool St. Gertrudis?

- Veel meer handen in de klas.
- Als beginnende leerkracht opleiding en begeleiding.
- Scholing en extra handen in de klas.
- Meer onderwijs ondersteunend personeel(klassenassistenten) en de middelen en materialen.
- Meer handen in de klas nodig.
- Professionele ondersteuning en meer tijd.
- Meer tijd, meer facilitering.

Vraag 9

Wat heeft de school nodig om tot Passend Onderwijs te komen?

- Begeleiding, consultaties, meer handen in de klas.
- Methodes die aangepast zijn aan de behoeftes van de kinderen.
- Geld.
- Geld.
- Meer informatie, gesprekken met mensen die ervaring hebben eventueel schoolbezoeken.
- Geld, materialen en alle punten van vraag 5.
- Zie vraag 5 Hierbij wil ik opmerken dat de prioriteiten, zoals aangegeven in vraag vijf in verschillende situaties kunnen wisselen.

Vraag 10

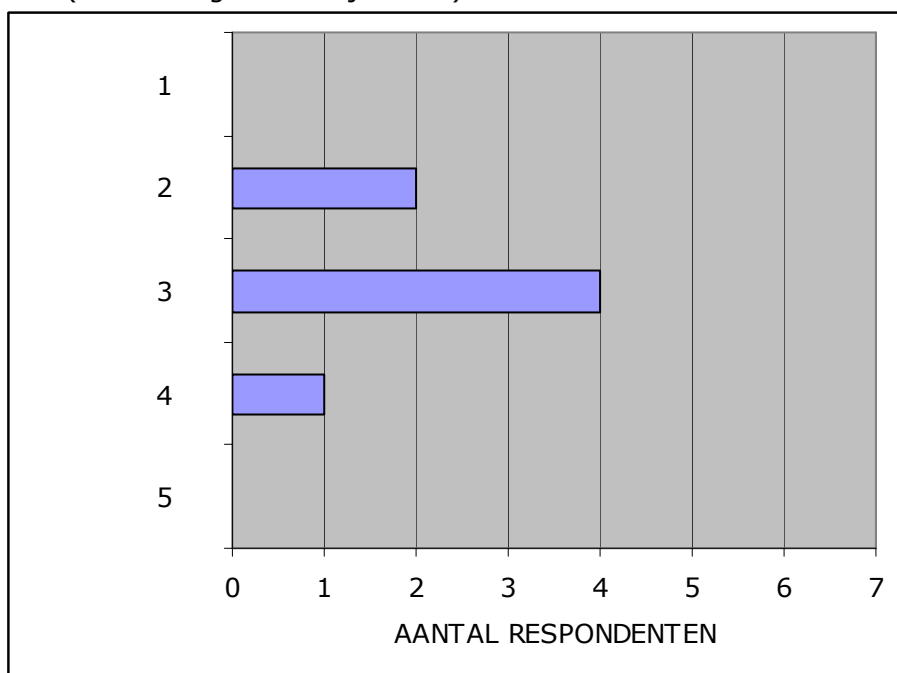
Schets jouw ideale situatie van Passend Onderwijs binnen basisschool St. Gertrudis

- Geen combinatieklassen in combinatie met de punten van vraag 5.
- Nog geen idee.
- Verder gaan op de manier zoals het nu gaat. Lesgeven aan de reguliere basisschoolleerlingen.
- Het onderwijs bieden op de wijze zoals we dat nu doen: passend voor de leerlingen die hier op hun plek zitten.
- In elke groep zeker een klassenassistent en de groepen niet groter dan 15 leerlingen.
- Op basis van analyses en evaluaties van de toetsen stellen de leerkrachten zelfstandig een groepsoverzicht op met belemmerende en bevorderende factoren, waaruit een plan van aanpak voor de benodigde onderwijsbehoeften ontstaat. Smart geformuleerd met haalbare en meetbare doelen die geëvalueerd worden, waarna het plan tijdig bijgesteld en vervolgd wordt.
- Het kind moet centraal staan. Dat betekent dat het aanbod moet worden afgestemd op de behoeften van elk kind afzonderlijk.
- De kwaliteit van het onderwijs goed moet zijn, zodat ouders erop kunnen vertrouwen dat het onderwijs van goede kwaliteit is.
- Leerkrachten moeten voldoende bekwaam zijn om Passend Onderwijs in de klas te realiseren.
- Het zorgaanbod van de school en de jeugdzorg (+AWBZ-zorg) voor kinderen die ondersteuning nodig hebben moeten goed op elkaar afgestemd zijn.

- Het proces van indicatiestelling moet minder bureaucratisch en moet meer handelingsgericht zijn.
- De middelen die beschikbaar zijn voor zorgleerlingen en die vrijkomen voor de invoering van Passend Onderwijs dienen hoofdzakelijk ten goede te komen aan het primaire proces: dus ten behoeve van het werken in de klas.

Vraag 11

Geef een cijfer van 1 tot 5 in hoeverre je de invoering van Passend Onderwijs succesvol acht. (1=heel erg en 5= bijna niet)

- 1 van de 7 personen geeft een 4.
- Dit gezien het feit dat het ministerie Passend Onderwijs wil invoeren en tegelijkertijd een groot aantal bezuinigingen wil doorvoeren; dit zou betekenen meer zorgleerlingen <-> minder middelen, leerkrachten, expertise (AB).

Vraag 12

Wat wordt er zoal gedaan binnen de groep wat je als Passend Onderwijs kunt betitelen?

- Werken met zorggroepjes.
- Onderwijs op maat bieden zover dat met de materialen realiseerbaar is.
- Vanuit de methode schatkist werken in kleine groepjes aangepast aan het niveau van de leerling en extra zorg voor de individuele leerling.
- Werken aan de zorgtafel extra werk of ander werk zoeken voor de sterke/ zwakke leerling.
- De lesstof op het individuele kind afstemmen.
- Dag en weektaken, gebruik zorgtafel, compacten, herhalings- en verrijkingsstof leesboeken op niveau, plustaken, diverse hulpmiddelen, hoofdwerk.
- Zoveel mogelijk voorwaarden scheppen, collega's ondersteunen in hun handelen in deze, participatie SWV enz.

De resultaten van de afgenomen interviews staan in bijlage III.

5.7 Interpretatie van de resultaten

Betrouwbaarheid

Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te kunnen waarborgen is er vooraf aan het onderzoek zoveel mogelijk getracht om met een aantal dingen rekening te houden. Zo is het gehele team ondervraagd middels een enquête. Hier is een respons van 100% behaald. Voor het interview zijn twee teamleden geselecteerd op basis van hun kennis, maar ook vanwege een sterk afwijkende uitslag op vraag 5. Tijdens het interview bleek dat zij de betekenis van de scores (1= minst belangrijk tot 10 heel belangrijk) omgedraaid heeft. Nadat dit geconstateerd te hebben, heeft zij tijdens het interview de kans gekregen om deze gegevens aan te passen. Deze zijn vervolgens meegenomen in de verwerking van de onderzoeksgegevens.

Bij herhaling van de meting is de verwachting dat er vergelijkbare resultaten behaald worden omdat de betreffende persoon zich bewust zal zijn van de betekenis van de scores.

Validiteit

Betrouwbaarheid en Validiteit zijn in veldonderzoek in belangrijke mate gerealiseerd als de concrete verschijnselen in dat veld zorgvuldig en adequaat zijn beschreven en verklaard met in acht nemen van de context waarin ze zich voordoen. Bron: ('t Hart 1999 hoofdstuk 9 blz. 286). Kijkend naar dit uitgevoerd onderzoek is het veld van waarin het uitgevoerd is, het team van basisschool St. Gertrudis met de school als gehele context.

Validiteit van een onderzoek kan vergroot worden door systematische fouten te verkleinen. Door een aantal eisen aan het onderzoek te stellen kun je dat voorkomen.

Bij dit onderzoek is het uitgangspunt triangulatie om de validiteit te garanderen.

Bij methode triangulatie heb ik gebruik gemaakt van literatuurstudie, enquête en interviews.

De bronnentriangulatie wordt gevormd door de bronnen Directie, team (de opbrengsten van de studiedag verzorgd door AVS) en twee afzonderlijke professionals uit het team waarbij het interview afgenomen is.

Zoals uit dit meesterstuk blijkt, richt mijn onderzoek zich op voorwaarden die nodig zijn om te komen tot Passend Onderwijs.

Het boven tafel krijgen van voorwaarden is tevens een onderdeel van teamleren

Uit de vragenlijst "Onze school als lerende organisatie" van Jan Jutten is af te leiden uit blok 5 (genaamd: teamleren) vraag 48 "teamleren is gekoppeld aan beter onderwijs in de klas en de resultaten daarvan" dat alle teamleden, op een na, het met deze stelling grotendeels eens zijn. Hieruit valt dus af te leiden dat het team het belang van teamleren inziet.

Naast de al lang bekende competenties voor iedere leerkracht (interpersoonlijk, pedagogisch, didactisch en organisatorisch competent, competent in samenwerken met collega's en omgeving en competent in reflectie), komen er een aantal nieuwe competenties om de hoek kijken. In hoofdlijnen komt het neer op professiegebonden taken, handelingsgericht werken in de groep (waarnemen, begrijpen, plannen en realiseren) en organisatorisch gebonden taken (schoolniveau en externe zorg).

Om goede onderwijszorg te kunnen bieden, moet je er als leerkracht achterstaan. Het is daarom belangrijk om je eigen opvattingen te onderzoeken en kritisch na te gaan of je er ook naar handelt. Daarnaast blijft evalueren, reflecteren en feedback van anderen toepassen onmisbaar.

Om de juiste onderwijszorg te geven, moet je als leerkracht je deskundigheid blijven bevorderen en onderhouden via scholing, vakliteratuur of anderszins. Het is dan ook van belang dat de kracht ligt in het als team dit gezamenlijk uit te voeren. En op deze manier teamleren te versterken.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Onderzoeksvraag:

Welke voorwaarden zijn nodig voor ons als team van basisschool St. Gertrudis om tot Passend Onderwijs te komen?

De uitkomsten van de studiedag, de enquête en het interview vormen samen het antwoord op bovenstaande vraag.

Om tot een antwoord te komen op deze vraag is het van belang dat je als team inzicht hebt in de sterke en zwakke kanten van het team.

Tijdens de studiedag zijn de volgende kundes (sterke kanten) door het team geformuleerd:

- Duidelijk kader met regels en afspraken te herkennen door de hele school;
- Consequent gedrag naar leerlingen en ook naar ouders;
- Veel collegiaal overleg;
- Kleine school, iedereen wordt gekend, zorgleerlingen of leerlingen waar zorg over is zijn bij hele team bekend;
- Leerlingenzorg is van het hele team, niet van de individuele leerkracht;
- Veilige leeromgeving;
- Leerkrachten hebben veel aandacht voor de leerlingen, bieden een luisterend oor en pakken signalen van conflicten direct op;
- Alle groepen zijn combinatiegroepen, leerkrachten zijn in staat om hun aandacht goed te verdelen;
- Alle groepen werken met dagritmekaarten;
- Respectvol omgaan met elkaar is een norm die door de hele school is gelegd;
- Alle leerkrachten hebben extra scholing gevolgd met name op gedragsgebied.

Naast het inzichtelijk hebben van de kundes is het ook van belang helder in beeld te hebben tegen welke grenzen je aanloopt om een goed passend onderwijsarrangement te kunnen bieden. De volgende criteria zijn door ons als team geformuleerd:

- Samenstelling van de groep(zorgbehoefte);
- Leerlingen met meervoudige complexe problematiek;
- Wanneer welbevinden van de zorgleerling en/of de overige leerlingen in de groep, de hele school inclusief het team in gedrang komt door de problematiek van de leerling;
- Wanneer veiligheid van de zorgleerling en/of de overige leerlingen in de groep, de hele school inclusief het team in gedrang komt door de problematiek van de leerling;
- Te veel individuele zorg, geen 1 op 1 aanpak (zelfredzaamheid);
- Leerlingen met onvoldoende leervermogen en zicht op ontwikkeling binnen de normen van reguliere onderwijs (IQ);
- Wanneer met ouders de zorg niet wordt gedeeld en de school geen samenwerking van ouders krijgt of zelfs wordt belemmerd om adequate hulp te bieden;
- Onvoldoende materialen ter beschikking (financiële middelen);
- Leerlingen met zintuiglijke en /of lichamelijke beperkingen die niet door eenvoudige technische aanpassing kunnen functioneren binnen deze school;
- Onvoldoende formatie ter beschikking om directe ondersteuning op de werkvloer te realiseren.

Nadat de kundes en de grenzen inzichtelijk zijn geworden door de studiedag, is het ook mogelijk om voorwaarden te benoemen. De voorwaarden die nodig zijn om tot Passend Onderwijs te komen, zijn:

- Scholing
- Externe hulp
- Extra tijd
- Extra middelen
- Mogelijkheden tot inzet van extra onderwijs ondersteunend personeel.

Uit dit onderzoek en dan met name de voorgelegde enquête (bijlage I) en het interview (bijlage III) zijn ook voorwaarden naar voren gekomen.

De belangrijkste voorwaarde die zowel als conclusie te noemen is uit de enquête alsook uit het interview is dat er financiële middelen moeten zijn om tot Passend Onderwijs te komen. Het team noemt diverse voorwaarden waarvan gesteld wordt dat deze enkel te realiseren zijn als er geld voor is.

Deze voorwaarden zijn in top 5 weergegeven zijn:

1. Meer handen in de klas (mogelijkheden tot inzet van extra ondersteunend personeel);
2. Financiën;
3. Scholing om eigen bekwaam- en vaardigheden verder te ontwikkelen;
4. Extra materialen (afgestemd op het kind);
5. Visie bepalen.

De resultaten van het onderzoek zullen bijdragen aan verbetering van het onderwijs.

Doordat de voorwaarden bekend zijn kan een start gemaakt worden om Passend Onderwijs succesvol in te gaan voeren.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn in eerste instantie zeer waardevol voor het team van basisschool St.Gertrudis omdat de antwoorden specifiek voor dit team gelden.

Echter het onderzoek kan ook waarden hebben voor ander scholen die aan het begin van dit traject staan.

6.2 Aanbevelingen

De aanbevelingen die gedaan worden vanuit bestaande top 5 van voorwaarden zijn:

- Extra handen in de klas; concreet het inzetten van klassenassistenten.
- Financiën, vooraf om het team te scholen en de kennis van zaken op peil te houden. En achteraf om te evalueren en het proces van Passend Onderwijs te volgen.
- Bij scholing kan ook gedacht worden aan het inzetten van ambulante begeleiding om preventief de kennis van leerkrachten te vergroten. Mogelijkheden ontwikkelen om leerkrachten / team te scholen.
- Materialen voorhanden om benodigde arrangementen te realiseren; Extra materialen afgestemd op het kind, hierbij gaat het om praktisch inzetbaar materiaal (denk bijv. aan een laptop of een aangepaste bureaustoel voor een kind).
- Er zal een visie traject door het team gevolgd moeten worden om hier samen over na te denken en de visie bij te stellen.

Het team heeft aangegeven dat het hulp nodig heeft bij het bieden van een passend zorgarrangement. Onderstaande items zijn als hulp gewenst:

- Blijvende coaching en begeleiding van de leerkrachten op de werkvloer;
- Intervisie (versterkend element in de leerlingbespreking);
- Vergroten van de theoretische kennis van geprioriteerde orthobeelden en ondersteuning bij de vertaling naar het onderwijs hiervan;

- Aanschaf van de juiste materialen om onderwijs te ondersteunen en goed vorm te kunnen geven bij specifieke zorgbehoefte;
- Tijd voor verdieping en implementeren binnen huidig onderwijs;
- Aandacht voor de samenstelling van de groepen;
- Uitbreiden van netwerk hulpverleners binnen het onderwijs;
- Scholing van het team om eigen analyses te kunnen maken en deze te vertalen naar aanpassingen van het onderwijs van de zorgleerling(en);
- Inzet van ZAT;
- Het samenwerkingsverband moet werken naar één loket voor PAB, TAB, RAB, NAB;
- (Preventieve) Ambulante begeleiding, namelijk: Van de ambulante begeleiding wordt vooral hulp verwacht bij de ondersteuning op de werkplek door advies aan de leerkracht en coaching. Daarnaast wil men advies bij de aanvraag van LGF leerlingen;
- Gebouw moet toegankelijk zijn;

6.3 Mogelijk vervolgonderzoek

Nu er een antwoord geformuleerd is op de onderzoeksvraag zou een mogelijk vervolgonderzoek kunnen zijn: 'hoe passend onderwijs succesvol ingevoerd kan worden?'

7 Discussie en reflectie

7.1 Reflecties op het eigen leerproces

Toen ik aan deze Master opleiding begon, stapte ik een wereld binnen van kennisblokken, synthese bijeenkomsten, LOL momenten, critical friends, Dublin descriptoren en nog veel meer. Het was allemaal overweldigend en soms had ik het gevoel dat ik het niet zou redden in één jaar mijn Master te behalen naast een gezin en een baan.

In één van de synthese bijeenkomsten hebben we het gehad over leerstijlen. We hebben de leercirkel van Kolb bekeken en bepaald volgens welke leerstijl we te werk gingen. Hieruit kwam naar voren dat ik vooral een praktische leerstijl heb. Concreet komt het erop neer dat ik het liefst leer door te doen.

De beschrijving van de praktische leerstijl op internet is:

“Door dingen (met je handen) uit te proberen, kom je erachter hoe iets in elkaar steekt en in zijn werk gaat. Je gaat daarbij vooral op je gevoel af, zonder meteen heel diep na te denken of te kijken hoe iets moet. Bovendien houd je van duidelijkheid: om iets te leren moet het probleem en/of de leerstof voor jou concreet en helder zijn. Met abstract of onduidelijke informatie kun je niet zo veel. Je leerstijl heeft grote voordelen. Je blijft niet hangen in gedachten of getwijfel, en bent niet bang om iets nieuws te proberen. Je bent actief bezig. Gaat het niet in één keer goed, dan probeer je het gewoon nog een keer.

Jouw motto is: Niet zeuren, gewoon doen!

Tip: Vertrouw je in alle situaties op de praktische leerstijl dan kun je tegen jezelf aanlopen. Bijvoorbeeld in situaties waarin het probleem of de leerstof niet zo duidelijk is. In dat geval kun je beter eerst even goed kijken en nadenken. Hoe zit het probleem in elkaar? Hoe lost de docent het probleem op? Wat staat er precies in het boek?”

In een aantal van boven gestelde zaken herken ik mezelf. Ik heb gemerkt dat het format van het meesterstuk en de casussen voor mij vaak niet concreet genoeg of helder waren en dat dit de nodige frustraties heeft meegebracht. Het positieve is inderdaad dat ik niet bij de pakken neer zit maar steeds weer teruggrijp naar het format om van daaruit toch weer de draad op te pakken.

Ook heb ik veel geleerd over onderzoek doen. Hoe stel ik een goede onderzoeksvraag samen, hoe maak ik deze zo klein en baken ik deze af zodat het een onderzoekbare vraag wordt. Hoe verzamel ik data en hoe analyseer ik het vervolgens. Het werken met triangulatie, het gebruik van drie verschillende invalshoeken, het onderscheid tussen methodetriangulatie en bronnentriangulatie.

Ik ben zowel op het gebied van kennis als ook op het gebied van vaardigheden door de studie gegroeid.

Tegenwoordig groeien kinderen op met computers en leren ze spelenderwijs welke mogelijkheden de techniek met zich meebrengt. Ze raken al op jonge leeftijd zeer bedreven in het gebruik van computers. Een leerkracht kan uiteraard niet achterblijven. Met name het werken via de portal en het inrichten van “My site”, was een bijkomend voordeel van de opleiding. De studie hielp mij bij het opfrissen van en uitbreiden van de kennis over softwarepakketten en de digitale snelweg.

Verder heb ik ook aangegeven dat 360° feedback voor mij een leerpunt is en daar mee aan de slag te gaan om een stuk zelfbewustwording te creëren.

Het geven van en vragen om feedback loopt als rode draad door de opleiding heen, zowel van critical friends als van de LOL begeleider.

Ik heb de begeleiding van mijn LOL begeleider dan ook als heel prettig en inspirerend ervaren.

7.2 Discussie onderzoek

Aanpak van het onderzoek: tijdens de eerste LOL bijeenkomst hebben we informatie gekregen over het opzetten van een onderzoek. Dat was het uitgangspunt van waaruit ik aan de slag ben gegaan met mijn interpretatie als uitgangspunt. Door reflectie, bijsturing en gesprekken heeft het onderzoek vorm gekregen.

In eerste instantie was de onderzoeksvraag te groot om binnen de beschikbare tijd succesvol af te ronden.

Na aanpassing tot de definitieve onderzoeksvraag was het uitvoerbaar qua tijd in de gegeven context.

De resultaten van het onderzoek zullen bijdragen aan verbetering van het onderwijs.

Doordat de voorwaarden bekend zijn kan een start gemaakt worden om Passend Onderwijs succesvol in te gaan voeren.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn in eerste instantie zeer waardevol voor het team van basisschool St.Gertrudis omdat de antwoorden specifiek voor dit team gelden.

Echter het onderzoek kan ook waarden hebben voor ander scholen die aan het begin van dit traject staan.

Ik ben tevreden over de werkwijze, echter in de beginfase is er naar mijn idee teveel tijd verloren gegaan voordat ik mijn onderzoeksvraag definitief had. Ik heb dan ook een inhaalslag moeten maken om te zorgen dat ik weer op schema lag.

Het bijhouden van het logboek is in de beginfase te globaal bijgehouden.

Bij een eventueel volgend onderzoek zal ik in de startfase efficiënter het onderzoek opstarten.

Ten aanzien van de Dublin descriptoren heb ik aan het begin van het jaar onder het kopje 'communicatie' het volgende doel beschreven:

Dublin Descriptor D: communicatie

In mijn dagelijks werk als leerkracht en intern begeleider speelt communicatie een cruciale rol.

Goede communicatie is de basis van alles het is van belang dat er geen ruis plaats vindt. als intern begeleider en coördinator tso (tussenschoolse opvang) en bso ben ik veel bezig met overleg voeren en gesprekken voeren.

Met name met de leidster van de bso.

Ik heb hier ook een format voor ontworpen om zo elke keer via dezelfde werkwijze de gesprekken te laten plaats vinden en ook te zorgen voor een stukje verslaglegging voor beide partijen.

Als Ib-er ben ik ook voorzitter geweest van de leerling-besprekingen.

Het voeren Oudergesprekken zowel individueel met ouders over de vorderingen van hun kinderen als in groepsverband vormt ook een regelmatig terugkerende bezigheid.

Overleg voeren met (duo) collega's.

Ik sluit af met onderstaand gedicht.

Het sprak mij aan omdat het aansluit bij van Passend Onderwijs. Want het begrip "passend" is voor elke persoon en in elke context weer anders. Maar het is hoe dan ook altijd van belang dat er vertrouwen is.

*Loop niet achter me,
Misschien leid ik je niet.
Loop niet voor me,
Misschien volg ik je niet.
Loop naast me,
En wees gewoon mijn vriend.*

Samenvatting

Bij de zoektocht naar een geschikt onderwerp ten behoeve van het onderzoek in het kader van mijn studie tot gedragsspecialist, heb ik gestreefd naar een onderwerp dat:

- zou aansluiten bij mijn huidige werkomgeving binnen basisschool St. Gertrudis,
- toegevoegde waarde zou hebben voor het team waarvan ik deel uit maak,
- me in de gelegenheid zou stellen om te leren onderzoeken en onderzoekend te leren.

Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in het doen van onderzoek naar de voorwaarden die nodig zijn voor het genoemde team om te komen tot Passend Onderwijs. Het Ministerie van Onderwijs verplicht scholen immers vanaf 2012 tot het bieden van Passend Onderwijs. Zoals zal blijken uit de volgende hoofdstukken, vergt dit een aanpassing van zowel leerkrachten, leerlingen en ouders.

Om antwoord te vinden op de onderzoeksvraag is uitgegaan van het volgend theoretisch kader:

- Passend Onderwijs;
- Studiedag AVS;
- 1-zorgroute;
- Handelingsgericht werken;
- Inclusie;

En er is een enquête en een interview opgesteld die mede richting geven aan het formuleren van de antwoorden.

Onderzoeksvraag:

Welke voorwaarden zijn nodig voor ons team van basisschool St. Gertrudis in Jabeek om tot Passend Onderwijs te komen?

De deelvragen die onderzocht zijn om de vraagstelling te beantwoorden zijn:

- Deelvraag 1 Wat is Passend Onderwijs?
- Deelvraag 2 Welke voorwaarden zijn al bekend?

De kern van Passend Onderwijs is het uitbreiden van de kansen op de beste ontwikkeling voor ieder kind. Het gaat om het leveren van maatwerk in het onderwijs voor zowel kinderen die extra zorg nodig hebben als ook voor de kinderen die zonder extra zorgondersteuning onderwijs volgen. Om maatwerk te leveren is een passend onderwijsaanbod nodig, vandaar de naam.

(www.ouders.net 2010 ouders en Coö)

De voorwaarden die nodig zijn om tot Passend Onderwijs te komen, zijn:

- Scholing
- Externe hulp
- Extra tijd
- Extra middelen
- Mogelijkheden tot inzet van extra onderwijs ondersteunend personeel.

Uit de voorgelegde enquête (bijlage I) zijn ook voorwaarden naar voren gekomen.

De belangrijkste voorwaarde die zowel als conclusie te noemen is uit de enquête alsook uit het interview is dat er financiële middelen moeten zijn om tot Passend Onderwijs te komen. Het team noemt diverse voorwaarden waarvan gesteld wordt dat deze enkel te realiseren zijn als er geld voor is.

Deze voorwaarden zijn:

1. Meer handen in de klas (mogelijkheden tot inzet van extra ondersteunend personeel);
2. Financiën;
3. Scholing om eigen bekwaam- en vaardigheden verder te ontwikkelen;
4. Extra materialen (afgestemd op het kind);
5. Visie bepalen.

Literatuurlijst

T.Kallenberg, B.Koster, J Onstenk & W.Scheepsma (2010) Ontwikkeling door onderzoek. Baarn/ Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff

W.Claasen, E. Bruine de, H.Schuman, H Siemons, B Velthooven van(2009). Inclusief Bekwaam. Antwerpen/Apeldoorn: Garant

F.Harinck (2010) Basisprincipes praktijkonderzoek. Antwerpen/Apeldoorn: Garant

K.Mahlberg & M.Sjoblom (2008) Oplossingsgericht onderwijzen Naar een gelukkiger school! Antwerpen/Apeldoorn: Garant

J.Jeninga (2010) Professioneel omgaan met gedragsproblemen. Baarn: ThiemeMeulenhoff

J.Jutten (2004) De Systeemdenker in actie. Sittard: Jan Jutten training en ontwikkeling

K.Schermer & M.Wijn (2001) Vergaderen en onderhandelen. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum

J.Jutten (2003) Natuurlijk leren, systeemdenken in een lerende school. Sittard: Consent onderwijsbegeleiding en innovatie

N Meer van der & T.Nuyens (2002) kinderen denken leren, ontdekken en verkennen van denkgewoonten. ? MENU- groep

Y.Visser (2004) Coaching in het primair onderwijs. Amersfoort: CPS

J.Acker van (1995) Gedrags-en opvoedingsproblemen. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum

A.Beets-Kessens, T.Deley, A.Donkers T.Galen van, K Smeets, P Vugt van (2003) Gedrag begrijpen. Antwerpen/Apeldoorn: Garant

F.Korthagen, B.Koster, K Melief, A Tigchelaar (2009) Docenten leren reflecteren. Barneveld: Nelissen

T. Deley (2004) Denken voelen Doen. Antwerpen/Apeldoorn: Garant

A. Clijsen, W. Gijzen, S. de Lange, G. Spaans (2007) 1-zorgroute Naar handelingsgericht werken. 's Hertogenbosch, WSNS plus en KPC Groep

R. Franke (2008) Passend inclusief onderwijs: doen. Antwerpen/Apeldoorn: Garant

H. 't Hart, J. van Dijk, M. de Goede, W. Jansen, J. Teunissen (1998) Onderzoeksmethoden. Amsterdam: Boom

W. Meijer (2009) Leerkrachten begeleiden bij Passend onderwijs. Amsterdam: CPS onderwijsontwikkeling en advies

Bijlage

Bijlage I

Vragenlijst voor teamleden van basisschool St. Gertrudis.

Voor mijn opleiding tot gedragsspecialist ben ik bezig met een onderzoek.
Deze vragenlijst maakt deel uit van mijn onderzoek.
De resultaten worden meegenomen en in het onderzoek verwerkt.

De onderzoeksvraag die ik gesteld heb is:

- Welke voorwaarden zijn nodig voor ons team van basisschool St. Gertrudis om tot Passend Onderwijs te komen?

Deze vragenlijst zal als bron dienen voor het op zoek gaan naar het antwoord hierop.

Naam:.....

Vraag 1

Ben je bekend met het begrip Passend Onderwijs?

0 geheel

0 gedeeltelijk

0 nee

Vraag 2

Wat is volgens jou Passend Onderwijs.....

.....

.....

Vraag 3

Ik sta achter Passend Onderwijs binnen basisschool St. Gertrudis.

0 geheel

0 Ja, mits.....

0 nee, omdat.....

Vraag 4

Ik geloof in Passend Onderwijs binnen basisschool St. Gertrudis.

0 geheel

0 Ja, mits.....

0 nee, omdat.....

Vraag 5

Voor Passend Onderwijs zijn diverse zaken van belang. Hieronder volgt een korte (niet uitputtende) opsomming.

Geef aan wat volgens jou het meest belangrijk is middels een score (van 1 minst belangrijk tot 10 heel belangrijk).

- ☐ Duidelijke visie hanteren
- ☐ Extra financiën investeren
- ☐ Extra tijd investeren
- ☐ Extra materialen (afgestemd op het kind)
- ☐ Structurele afstemming tussen school en externe instanties (bv. Jeugdzorg)
- ☐ Intensief contact met ouders
- ☐ Bekwaamheid/professionaliteit van leerkrachten om Passend Onderwijs te realiseren in de klas
- ☐ Meer handen in de klas en school
- ☐ Opleidingsmogelijkheden binnen de school of binnen huidige verbanden en de initiële opleidingen meer in de lijn van Passend Onderwijs in te richten
- ☐ Toegankelijkheid van het schoolgebouw

Vraag 6

Wat zijn de voordelen voor een klein team voor het invoeren van Passend Onderwijs?.....

.....
.....
....

Vraag 7

Wat zijn de nadelen voor een klein team voor het invoeren van Passend Onderwijs?.....

.....

Vraag 8

Waar heb jij persoonlijk behoefte aan om tot Passend Onderwijs te komen binnen basisschool St. Gertrudis?

.....
.....

Vraag 9

Wat heeft de school nodig om tot Passend Onderwijs te komen?.....

.....
.....

Vraag 10

Schets jouw ideale situatie van Passend Onderwijs binnen basisschool St. Gertrudis.

.....
.....

Vraag 11

Geef een cijfer van 1 tot 5 in hoeverre je de invoering van Passend Onderwijs succesvol acht.

1= bijna niet en 5= heel erg

1 2 3 4 5 (omcirkel je voorkeur)

Vraag 12

Wat doe je al in de klas en op school wat je als Passend Onderwijs kunt betitelen?

.....
.....

Bedankt voor jullie medewerking !

Bijlage II

Interview

Fijn dat ik met jou het interview mag houden.

Het interview is naar aanleiding van de enquête en het heeft als doel een stukje verdieping en nuancering van de enquête en met name de punten die ingevuld zijn bij vraag 5 van de enquête.

Het zijn jouw eigen punten die je hebt ingevuld 1 is het minst belangrijke en 10 is het meest belangrijke.

Ik wil graag van jou weten hoe ben je tot die keuze gekomen?

Bij de vraag in hoeverre acht je de invoering van Passend Onderwijs succesvol (geef aan met een score van 1 tot 5 1= bijna niet en 5 is heel erg belangrijk.

Scoor jij 3

Kun je zegen waarop de 3 gebaseerd is?

Zijn er verder nog dingen die je kwijt wilt in het kader van dit interview of de enquête of dingen ten aanzien van Passend Onderwijs die je zegt neem die mee in je meesterstuk ten aanzien van je conclusie en verwerking?

Dank je wel voor dit interview.

Bijlage III

Uitgewerkte interviews:

Interview 1

Fijn dat ik met jou het interview mag houden.

Het interview is na aanleiding van de enquête en het heeft als doel een stukje verdieping en nuancering van de enquête en met name de punten die ingevuld zijn bij vraag 5 van de enquête.

Het zijn jou eigen punten die je hebt ingevuld 1 is het minst belangrijke en 10 is het meest belangrijke.

Ik wil graag van jou weten hoe ben je tot die keuze gekomen?

Waarom vind jij de toegankelijkheid van het gebouw heel belangrijk?

Daar moet ik even over nadenken. Zo ik het andersom gedacht hebben?

Ja, ik zie het al ik. Ik heb het verkeerd om gezet.

Ik denk inderdaad dat ik als ik het zo bekijk heb ik het andersom bedoel.

Ik denk dat ik de extra financiën als allerbelangrijkste acht.

Want daar valt of staat het mee dat vind ik toch het allerbelangrijkste.

Als er geen extra financiering komen dan komt punt 2 dat er geen extra handen in klas komen. Wat ook ontzettend belangrijk is. dat het zo zal zijn want door die extra financiën kan en dan iedereen zich ook bekwamen in de professionaliteit van leerkrachten om passend onderwijs te realiseren in de klas. dat wordt 7.

Extra tijd investeren dat is ook belangrijk voor de bekwaamheid. Dat is iets wat jezelf moet doen extra tijd investeren om je te bekwamen. Dat wordt dan een 6.

5 Extra materialen (afgestemd op het kind) dat hebben we toch al veel te weinig op school. Dat blijft dus een 5.

Dan is het volgende is Intensief contact met ouders is ook belangrijk maar dat ligt ook aan de problemen die er met het kind zijn.

Ik vind die andere voorwaarden dan belangrijker.

4 Structurele afstemming tussen school en externe instanties (bv. Jeugdzorg) zal ook wel belangrijk zijn maar zie ik niet zo direct als een belangrijk punt voor mijn functioneren in de klas want in de groep met een probleemkind heb ik niet zo direct de steun van de instanties nodig dat weten we ook uit ervaring dat het toch niet direct oplevert wat we eigenlijk graag willen hebben.

Opleidingsmogelijkheden binnen de school of binnen huidige verbanden en de initiële opleidingen meer in de lijn van passend onderwijs in te richten dat zal ook moeten gebeuren want dat is er ook nog niet voldoende maar ik denk dat komt er wel als je eenmaal de koppen bij elkaar steekt en alle handen uit de mouwen steekt.

Dan kom je bij het volgende dat is duidelijke visie hanteren dat is toch iets dat je schoolbreed moet af spreken. Dat vind ik niet zo belangrijk voor je direct handelen in de klas.

Voor mij is het belangrijkste dat er geld is. Kom op jongens als er geld is dan moeten jullie niet verwachten dat wij dat kunnen realiseren.

Het gebouw is belangrijk maar niet direct het meest belangrijke.

Bij de vraag in hoeverre acht je de invoering van passen d onderwijs succesvol

(geef aan met een score van 1 tot 5 1= bijna niet en 5 is heel erg belangrijk.

Scoor jij 3

Kun je zegen waarop de 3 gebaseerd is?

Ja, weet je ik ben er nogal kritisch over ik sta er niet zo'n 100% achter, het zou mijn keuze niet zijn, en dan niet zozeer in deze teamsetting maar meer in het algemeen. Gewoon de hele invoering van passen onderwijs daar vraag ik me van af wie is daar nou echt mee gediend? Komt dit nou echt ten goede van het kind die passend onderwijs nodig heeft. Kunnen wij in het basisonderwijs die kinderen wel bieden wat ze nodig hebben? En dan denk ik, ja waar zijn toch niet veel kinderen beter bij af dan bij dat onderwijs dat beter afgestemd is op die kinderen en dat ze dan ook onder elkaar zijn de kinderen met beperkingen.

De ervaring die ze zelf gehad hebben hier op school die kunnen we een heel eind brengen zeg tot groep 5 maar dan komt toch het moment waarop het niet meer gaat.

en daarna haken ze toch af en hebben zelf veel meer dat ze zich een buitenstander voelen en het verschil wordt zo groot en anderen kinderen merken dat ook ze groeien veel meer uit elkaar en dan staan ze toch zo alleen het kan best zijn dat het een hele tijd goed gaat en die ervaring hebben we ook, maar dan komt toch dat omslagpunt dat het kind zich ongelukkig voelt en dat de groep het niet meer aankan en dan denkt ook dat kind past er niet meer in en we gaan toch onze eigen weg. Zie je hier ook nog een link met de combinatieklas of zeg je dat vind ik hier los van staan?

Of zeg je als ik alleen een homogene e groep had dan was het wel iets makkelijker. Omdat je nu al zoveel verschillende niveaus hebt.?

Ja, ik sta niet zo achter het gehele beeld van passend onderwijs en wat jij schets dat is echt specifiek voor onze school.

En dan is het hier in de combinatieklas best wel moeilijk.

Je hebt een strakke planning en een heel georganiseer en dan hoop ik niet dat straks ten koste gaat van de leerkracht het niet meer gaat redden en de leerling en het gaat ook ten kosten van de andere leerlingen die ook veel aandacht nodig hebben. Wat je ze dan niet meer kunt bieden.

Zijn er verder nog dingen die je kwijt wilt in het kader van dit interview of de enquête of dingen ten aanzien van passend onderwijs die je zegt neem die mee in je conclusie ten aanzien van je verwerking van je meesterstuk?

Het is natuurlijk wel een heel hot item en het is natuurlijk ook wel heel belangrijk dat passend onderwijs. Mar het lijkt me een hele klus en vaak denk ik oh jongens moet dit er ook nog allemaal bij. en als je ziet hoe we tegenwoordig afgerekend worden op alle CITO uitslagen en dan denkt dit komt er dadelijk ook nog eens bij nee dan denk ik het lijkt me een hele klus en ben benieuwd hoe dat verder gaat lopen. En wat er uit zal komen.

En als je kijkt naar WSNS heeft dat opgebracht wat ze ervan verwacht hadden. is daar nou uitgekomen wat met verwacht had. en ik vind dit toch weer het verlengde ervan. En eerst is er met geld gegooid bij het rugzakje en dat is ook weer allemaal teruggedraaid nou waar blijft het geld nou? Er komt nu heel veel te liggen bij de Samenwerkingsverbanden die krijgen ook meer en dat zijn toch ook grote organisaties die ver van de scholen staan.

En of ze echt geïntegreerd worden binnen de scholen dat weet ik ook niet.

Dank je wel.

Bijlage

Interview 2

Fijn dat ik met jou het interview mag houden.

Het interview is na aanleiding van de enquête en het heeft als doel een stukje verdieping en nuancering van de enquête en met name de punten die ingevuld zijn bij vraag 5 van de enquête.

Ja daar heb ik ook even mee zitten worstelen omdat ik het moeilijk vond om dat in een volgorde te zetten. Omdat ik vind dat er vaak dingen zijn die samen op 1 nummertje moeten staan.

Ik heb geprobeerd vanuit school, dus die visie, om vandaar uit wat het belangrijkste zou zijn, op een rijtje te zetten om dat uit elkaar te halen. Ik vind het moeilijk om het uit elkaar te halen.

Er zijn meer dingen die voor mij belangrijk zijn, en ik heb alles maar 1 punt mag geven van 1 tot 10.

Visie, financiën en tijd investeren en materialen dat zijn dingen die horen eigenlijk bij elkaar.

Wat ook belangrijk is, is die handen in de klas, dus de klassenorganisatie en daarbij de leerkracht die daarmee kan omgaan, dus de nascholing.

Ik zie er 3 clusters in dit geheel:

Visie, dat vind ik het belangrijkste.

Dan krijg je dingen als Financiën tijd materialen noem maar op.

En dan krijg je dingen als de Klassenorganisatie en waarin de bekwaamheid van de leerkracht zit maar dat zit ook weer een stukje bij de visie en de handen in de klas en de manier van werken binnen de klassen.

En toegankelijkheid van het schoolgebouw dat ligt er helemaal aan wat voor kinderen je op school gaat krijgen, dan begin je dus echt te denken aan behoorlijk gehandicapte kinderen weet ik niet of niet of we die direct hier op school krijgen binnen het passend onderwijs. Het is een keuze die wij als school maken maar ook een keuze van de ouders en wat kinderen aankunnen en wat je als school aan kan, en misschien is het wel zo dat als je met passend onderwijs aan de slag gaat en je kijkt naar kind op de gang, dus echt naar kinderen met een stoornis of handicap, of iets dergelijks, dat je dan als school je ook gaat specialiseren, in bijv. Kinderen met autisten kunnen we ver komen of met dyslecten of bijv. met blinden kinderen of noem maar op en dat je aan de hand daarvan je je organisatie afstemt materialen en toegankelijkheid.

Dus als je meer gaat kijken naar de kinderen dan kunnen we pas naar de toegankelijkheid van het gebouw.

De visie is eigenlijk het belangrijkste ik denk dat je daar vanuit de school een over overkoepelend iets is en vandaar uit vertrek je.

Ik heb er echt mee zitten worstelen en heb het 2 a 3 keer ingevuld. En toen dacht ik ik kan wel blijven veranderen en het is ook van welk standpunt je het bekijkt

Ik vind het echt iets van 2 a 3 clusters.

Visie, is het belangrijkste en daarin zit ook een stukje opleiding.

2de klassenorganisatie

3de stukje facilitering

En ik weet niet of dat op 2 of 3 staat het zijn eigenlijk clusters

En niet zozeer 10 losse punten die je moet scoren.

Bij de vraag in hoeverre acht je de invoering van passend onderwijs succesvol

(geef aan met een score van 1 tot 5 1= bijna niet en 5 is heel erg belangrijk.

Scoor jij 2

Kun je zeggen waarop de 2 gebaseerd is?

Daar heb ik al iets bijgeschreven, dat passend onderwijs beginnen ze al een beetje terug te draaien. Maar op het moment dat ik dit heb ingevuld uitzag is dat passend onderwijs samen uitgevoerd zou worden met heel veel bezuinigingen en voor een school betekent dat, dat je meer zorgleerlingen hebt en dat je minder leerkrachten en expertise (ambulante begeleiding)enz. en dat gaat niet samen. Vandaar mij score van 2.

Het is echt algemeen niet specifiek op deze school.

Zijn er verder nog dingen die je kwijt wilt in het kader van dit interview of de enquête of dingen ten aanzien van passend onderwijs die je zegt neem die mee in je conclusie ten aanzien van je verwerking van het meesterstuk?

Nou ik vind wat ik bij vraag 11 heb geschreven wel heel belangrijk en daar tegenover staat dat ik vind dat deze school heel erg open staan voor zorgleerlingen en ook aangeven heel veel aan te kunnen daarin van begeleiding van zorgleerlingen en als ik daarnaast passend onderwijs, 1 zorgroute, slimfit op de franciscus, dat zijn allemaal dingen die allemaal ander namen hebben die onder dezelfde paraplu te vangen zijn, waarin jullie eigenlijk de schouders onder zetten en niet zeuren over nog iets anders of nog meer werk.

Jullie tonen een grote bereidheid daarin en ook een hele grote groei en ontwikkeling. Zie in de korte tijd dat ik jullie ken.

En ik zeg het nogmaals dat ik zie dat er heel veel wil en ontwikkeling in het team zit.